Nr 11 WARSZAWA, 1 CZERWCA ROKU 1937. ROK XIX

GAZETA ADMINISTRACJI

DWUTYGODNIK

POŚWIĘCONY PRAWU PUBLICZNEMU ORAZ ZAGADNIENIOM ADMINISTRACJI RZĄDOWEJ I SAMORZĄDOWEJ

TREŚĆ:

REDAKTOR: FRANCISZEK KAUFMAN.

WARUNKI PRENUMERATY:

rocznie	z przesyłką	zł 24.—
kwartalnie	„ „	zł 6.—
Pojedyńczy numer		zł 1.20

CENA OGŁOSZEŃ:

strona	1/1	1/2	1/4	1/8
zł	200	120	65	35

Konto czekowe P. K. O. 30192. Konto pocztowe Kartoteka Nr 6 (do sumy 50 zł).

Redakcja i administr.: Trębacka 11. Tel redakcji 606-17; tel. administracji 606-14.

Redakcja rękopisów nie zwraca.

GUSTAW TAUBENSCHLAG

MYŚLENIE CYWILISTYCZNE W ADMINISTRACJI.

Administracja uważa twórcze kształtowanie życia zbiorowego za zadanie swe główne, natomiast orzekanie i stosowanie prawa w pewnym stopniu za czynność uboczną, akcesoryjną. Z tego powodu zdradza nastawienie teleologiczne, które się nieraz kłóci z prawem, odczuwa normy prawne, jako skrępowanie, nieraz paraliżowanie swej wolnej inicjatywy, toleruje prawo, jako malum necesarium, ceni wyżej zdolności techniczno-organizacyjne, niż fachowo-prawnicze. Ewolucja, idąca w tym kierunku, mogłaby zagrozić idei praworządności. By zapobiec hepertrofii takiego myślenia ultra-administracyjnego, należy wnieść do dziedziny administracji w pewnym stopniu też m y ś l e n i e p a r e x c e l l e n c e p r a w n i c z e t. j. c y w i l i s t y c z n e, dla którego podporządkowanie się normom prawnym jest cechą najistotniejszą. Należy to uczynić oczywiście oględnie, by zmienić nastawienie psychiczne administracji, ale bez uszczerbku dla odrębnych zupełnie celów i zadań, którym administracja służy. Chodzi o pogodzenie elementu oportunistycznego i autorytatywnego z elementem ściśle prawnym.

Metoda cywilistyczna ujmowania zjawisk prawnych ma w administracji zastosowanie b e z p o ś r e d n i e przy rozstrzyganiu k w e s t i i i n c y d e n t a l n y c h z dziedziny prawa cywilnego. Poza tym w tych działach, które zajmują w systematyce stanowisko p o ś r e d n i e na pograniczu prawa publicznego i prywatnego (prawo patentowe, górnicze, robotnicze, dewizowe i bankowe, wodne). Ponadto przy rozstrzyganiu pretensji m a j ą t k o w y c h, odszkodowawczych, wypływających z aktów administracyjnych (wywłaszczenie, odpowiedzialność materialna państwa i urzędnika wobec obywatela). Wreszcie przy wypełnianiu luk, zwłaszcza w t. zw. części ogólnej prawa administracyjnego, dotychczas nie skodyfikowanej, gdzie analogia prawa cywilnego posłużyć może mimo odrębności odnośnej instytucji w prawie publicznym do znalezienia właściwego rozwiązania. Ważniejszym od tych wypadków sporadycz-

nych stosowania materialnego prawa cywilnego na terenie administracji jest jednak cywilistyczne w pewnej mierze zabarwienie myślenia, które posługuje się wyłącznie prawie kategoriami metaprawnymi — na rozległym obszarze całej działalności administracyjnej. Ujmowanie zjawisk pod kątem widzenia interesu publicznego, konieczne przede wszystkim przy interpretacji norm prawa administracyjnego na zasadzie ich ratio legis, przy tworzeniu norm oraz w sferze swobodnego uznania — mniej sprzyja idei prawa w sensie równomiernego traktowania wszystkich obywateli ze względu na tkwiący w takim nastawieniu pierwiastek hegemonii państwa wzgl. zbiorowości nad jednostką, aniżeli cywilistyczna metoda myślenia, której genezą jest wzgląd na interes prywatny jednostek i wolę przypuszczalną kontrahentów (myślących zresztą społecznie t. j. w zgodzie z porządkiem prawnym). Cywilistyczne skorygowanie i zmodyfikowanie politycznego, administracyjnego światopoglądu pozwoli zatem utrzymać właściwą równowagę między jednostką a społeczeństwem i państwem. Sama technika myślenia prawniczego, wyrażająca się w subsumpcji stanów faktycznych pod normy prawne, w zasadach interpretacji, zwłaszcza ścisłej i logicznej, analizie normy posiada w cywilistyce starszą tradycję, a wobec identyczności wchodzących tu w grę procesów umysłowych zarówno w prawie prywatnym, jak publicznym, może być z korzyścią zastosowana też w dziedzinie administracji.

Wychodząc z powyższych przesłanek, należałoby rozważyć postulaty następujące:

1) Reforma studiów w duchu: a) równorzędnego traktowania prawa cywilnego i administracyjnego także dla tego typu szkół wyższych, których zadaniem jest przygotowanie do służby administracyjnej (Wolna Wszechnica, Studium adm. we Lwowie), b) wykłady i seminaria, prowadzone wspólnie przez prof. prawa cywilnego i administracyjnego dla działów o charakterze mieszanym (ustawy robotnicze, prawo górnicze, morskie i patentowe), c) omawianie na seminariach pr. adm. zagadnień pokrewnych cywilistycznych (analogia).

2) Reforma praktyki adm. przez wprowadzenie aplikacji sądowej w dziale cywilnym, dostosowanej do późniejszych potrzeb w służbie administracyjnej (dział zobowiązań, prawo rzeczowe, hipoteka, prawo handlowe lub w Prokuratorii Generalnej).

3) Reorganizacja administracji przez wzmocnienie istniejących już tendencyj zasilania aparatu administracyjnego czynnikiem sędziowskim, a w szczególności:

a) wprowadzenie elementu sędziowskiego spośród cywilistów rekrutujących się — do kolegiów administracyjnych orzekających i opiniodawczych;

b) powoływanie b. sędziów cywilnych wzgl. urzędników Prokuratorii Generalnej na stanowiska referendarskie w administracji, zwłaszcza w instancjach nadzorczych;

c) powoływanie b. sędziów cywilistów lub urzędników Prokuratorii Generalnej do samorządu sprawowanego przez laików: terytorialnego, zawodowego;

d) obsadzenie stanowisk sędziów N. T. A. częściowo b. sędziami cywilistami.

WACŁAW PIGŁOWSKI

O FORMĘ ORGANIZACYJNĄ OPIEKI SPOŁECZNEJ

Sprawa należytego zorganizowania ustawowej akcji opieki społecznej niejednokrotnie już była poruszana w prasie. Zagadnienie to, wielce aktualne i o donosłym znaczeniu państwowym i społecznym, powinno być powszechnie i jak najwszechstronniej przedyskutowane.

Jak wiadomo, ustawowa akcja opieki społecznej opiera się w chwili obecnej na ustawie z 16 VIII 1923 r., która postanawia, że, poza nielicznymi wypadkami, „obowiązek sprawowania opieki społecznej ciąży na związkach komunalnych". W naszym ustroju samorządu terytorialnego oznacza to: samorząd gminny wiejski i miejski miast niewydzielonych oraz samorząd powiatowy względnie miast wydzielonych. Trzeci bowiem stopień, t. j. samorząd wojewódzki, na razie nie został powołany do życia.

Z praktyki wiemy, że obowiązek sprawowania opieki społecznej jest najdotkliwszym dla gmin wiejskich oraz miast. Każdy bowiem obywatel Rzeczypospolitej Polskiej ma prawo do tymczasowej opieki ze strony tej gminy, na terenie której w chwili powstania potrzeby się znalazł, bez względu na okres czasu zamieszkiwania; do trwałej zaś opieki—w tej gminie, gdzie zamieszkuje co najmniej przez rok.

Pod względem społecznym i humanitarnym, teoretycznie rzecz biorąc, sprawa przez ustawę potraktowana została wyczerpująco. Jednakże praktyka lat ubiegłych nam wskazuje, że ów przepis ustawowy nie wystarcza, gdyż jest zbyt powierzchowny i mało realny. Składają się na to duże przyczyny.

Pierwszą z nich — to ogromna dysproporcja, zachodząca pomiędzy potrzebami na cele opieki społecznej a posiadanymi przez samorządy środkami. Bo, gdy z jednej strony potrzeby są niemal nieograniczone, to środki, jakimi rozporządza samorząd, zwłaszcza gminny, są tak nikłe, tak ustawami finansowymi obwarowane, że w budżetach samorządowych zaledwie drobny ich odsetek może być przeznaczony na cele opieki.

Przyczyną drugą, moim zdaniem, jest brak właściwej formy organizacyjnej tej dziedziny życia społecznego.

Spójrzmy zatem na owe zagadnienia okiem samorządowca lub działacza społecznego, któremu znany jest teren pracy u źródła i który posiada w tej pracy odpowiednie doświadczenie.

Cóż nam się okaże?

Oto przede wszystkim stanie się jasnym, że gdybyśmy zechcieli z budżetów samorządowych pokrywać tylko najniezbędniejsze potrzeby życiowe ludności ubogiej, to nawet najbardziej zasobne źródła samorządowe w ramach ścisłego budżetu administracyjnego na ten cel nie wystarczą. Szukając drogi wyjścia, w konsekwencji musimy dojść do wniosku, że ponoszenie obowiązku opieki społecznej nie jest i nie może być wyłącznym zadaniem samorządu, natomiast musi być przedmiotem zainteresowania i zorganizowanej akcji całego społeczeństwa, całej ludności danego związku samorządowego. W tej tylko płaszczyźnie może być mowa o zadowalającym spełnieniu obowiązku opieki społecznej.

To też z największym uznaniem przyjąć należy fakt, że Pan Minister Opieki Społecznej w zarządzeniu swoim o powołaniu do życia komitetów pomocy dzieciom i młodzieży takie właśnie podał rozwiązanie. Możemy być pewni, że pociągnięcie do współpracy całego społeczeństwa dla sprawy będzie nader korzystnym. Zdajemy sobie sprawę, że opieka nad dziećmi i młodzieżą ma pierwszorzędne znaczenie dla Państwa i dlatego społeczeństwo uczynić musi w tym kierunku specjalny wysiłek.

Dorzucić tu możnaby tylko jedno. Mianowicie okoliczność, że nie zawsze może być przedsiębrana pomoc dzieciom z pominięciem ich rodziców, krewnych lub opiekunów. Często się zdarza, iż w porę udzielona pomoc rodzicom — zapewni również ich dzieciom możność egzystencji.

Wyodrębniając opiekę nad dzieckiem i młodzieżą, tym samym stwarzamy inną, niemniej liczną grupę ludności, która na mocy ustaw, czy to z powodu starości, czy choroby, nieszczęśliwego wypadku, czy ułomności fizycznej lub innych względów, ma prawo do opieki społecznej.

A jednak pomoc tak w jednym jak i w drugim wypadku idzie przeważnie z tych samych źródeł i przez te same ręce. Czy nie byłoby więc wskazane skoncentrować całą akcję opieki społecznej w jednej w tym celu powołanej do życia organizacji? Wszak sprawa większego

lub mniejszego zainteresowania się potrzebami młodego pokolenia może być łatwo uregulowana w płaszczyźnie jednej organizacji i niekoniecznie musi być akcją wyodrębnioną.

Kto zna gminę wiejską, szczególnie kresową i dotykał się pracy społecznej, ten naocznie się przekonał, że t. zw. pracę społeczną prowadzą przeważnie pracownicy gminni, członkowie zarządu gm. i nauczycielstwo. Poza tym wspomnianej pracy udzielają się tylko nieliczne jednostki. W praktyce więc — te same osoby należą do zarządów i rad gminnych, te same do gminnych komisyj opieki społecznej, również te same osoby będą należały do składu gminnych komitetów pomocy dzieciom i młodzieży. Pracę zaś statystyczną i wszelkie potrzeby natury technicznej, związane z akcją komitetów pomocy, czy opieki społecznej, bezwątpienia jak obecnie tak i na przyszłość, spełniać będą samorządy, raz dlatego, że stoją najbliżej terenu, a powtóre — dlatego, że rozporządzają należytymi środkami i urządzeniami technicznymi, personelem i t. p.

Samo już stwierdzenie powyższego faktu każe nam mniemać, że głównym ośrodkiem organizacyjnym powinien tu właśnie być samorząd. Należy go tylko w przeprowadzeniu akcji opieki społecznej tak ze społeczeństwem zespolić, ażeby ta akcja mogła się stać naprawdę żywą komórką organizmu państwowego.

Nie można przesądzać, czy w najbliższym czasie nie zostaną przeprowadzone uzupełnienia i ulepszenia ustaw o opiece społecznej, szczególniej w kierunku zapewnienia możliwości koordynacji wysiłków i ujednolicenia form.

Tym niemniej jest rzeczą pewną, że i na zasadzie dotychczas obowiązujących przepisów z wielką łatwością dałoby się ów problem rozwiązać.

W organizacji opieki społecznej mamy dziś dwa zasadnicze elementy. Są to: z jednej strony związki samorządu terytorialnego, z drugiej — komisje opieki społecznej, powołane rozporządzeniem Prezydenta R. P. z 6 III 1928 r. Wystarczy owe dwa zasadnicze elementy uzupełnić dodaniem odpowiedniej reprezentacji społeczeństwa, aby otrzymać organizację, wiążącą ściśle ze sobą: organa samorządowe i społeczeństwo, posiadającą charakter wybitnie obywatelski, a zarazem i oficjalny, co powinno stanowić o jej autorytecie i znaczeniu.

Przeglądając treść artykułu 11 i następnych wzmiankowanego rozporządzenia Prezydenta R. P., traktujących o organizacji i zakresie działania komisyj opieki społecznej, widzimy niezbicie, że owe komisje posiadają wyłącznie charakter opiniodawczy, a zatem dla realnej pracy

mało użyteczny. Tem też jedynie tłumaczyć trzeba ich małą dotychczasową żywotność. A jednak mogłyby być bardzo użyteczne, gdyby posiadały choć cień samodzielności i prawa decyzji. Nic zatem prostszego, jak charakter opiniodawczy uzupełnić w sensie nadania uprawnień wykonawczych, a wówczas ich żywotność i zdolność do podnoszenia realnej pracy będzie zupełna. Postaramy się to udowodnić. W sukurs przychodzą nam tu przepisy art. 43 i 45 ustawy samorządowej z dnia 22 III 1933 r., o ile chodzi o podstawę prawną dla komisyj gmin wiejskich i miejskich miast niewydzielonych, a także punkt „e" art. 7, punkty 6 i 7 oraz końcowy ustęp artykułu 17 dekretu o tymczasowej ordynacji powiatowej z 4 II 1919 r., zmienionego częściowo ustawą samorządową z r. 1933, w odniesieniu do komisyj powiatowych. Szczególnie cenne są przepisy art. 45 ustawy samorządowej, jako umożliwiające powoływanie do komisyj gminnych i miejskich miast niewydzielonych przedstawicieli społeczeństwa z poza rad gminnych, co znakomicie rozwiązuje kwestię połączenia organu oficjalnego — jakim są komisje — ze społeczeństwem.

Znalazłszy w ten sposób dla naszej koncepcji uzasadnienie prawne, zastanowimy się teraz nad ustaleniem jej formy zewnętrznej.

Jako jednostkę terenową zamkniętej w sobie akcji opieki społecznej przyjmujemy powiat, stanowiący całość pod względem administracyjnym. Komisje opieki społecznej dzielimy na trzy stopnie t. j. na komisje gminne, kom. miejskie miast niewydzielonych i komisję powiatową. Każda z nich rządzi się samodzielnie, opierając swoją działalność na odpowiednim regulaminie, a jednocześnie jest członkiem komisji powiatowej, której z tego tytułu podlega organizacyjnie.

Szczegółowe przepisy, dotyczące organizacji oraz zakresu działania komisyj, podane są w trzech regulaminach, zamieszczonych poniżej. Tutaj chciałbym podać tylko ogólną charakterystykę. A zatem:

1) Komisje opieki społecznej powinny mieć na celu: koordynację pracy, komasację środków, czynności wywiadowcze (prowadzenie statystyki) i czynności rozdzielcze, wykonywane z ramienia właściwego zarządu związku samorządowego.

2) Komisjom powinno przysługiwać:

a) wyłączne prawo otrzymywania wszelkich subwencji na cele opiekuńcze ze Skarbu Państwa, własnych i obcych związków samorządowych, a także samorządów wyższego rzędu;

b) prawo spełniania poszczególnych funkcyj opieki społecznej (np. czynności rozdzielcze) przy pomocy i za pośrednictwem czynnych na terenie działania komisyj — organizacji społecznych;

c) prawo dokonywania zbiórek publicznych, przedstawień, imprez dochodowych wszelkiego rodzaju, przy zastosowaniu najdalej idących ulg podatkowych i innych.

3) Sposobem zasadniczym do uzyskania środków na zapewnienie pomocy zimowej powinna być doroczna zbiórka, np. w okresie dożynek, w postaci tak zw. „dnia" względnie „tygodnia miłosierdzia"; taka zbiórka doroczna musiałaby się odbywać jednocześnie na terenie całego powiatu.

4) W skład komisyj powinny wejść organizacje społeczne, znajdujące się na danym terenie i mające w swoich zadaniach działalność opiekuńczą, oraz osoby, które zagadnieniami opieki społecznej interesują się i czynnie popierają.

Do komisyj gminnych wiejskich powinny bezwarunkowo przystąpić gromady, delegując swych przedstawicieli, np. w osobach sołtysów.

5) Komisje powiatowe, jako organizacje centralne, miałyby za zadanie wspomagać komisje gminne i miejskie, a także usprawniać i ujednostajniać ich działalność.

Współpraca komisyj wszystkich stopni na terenie powiatu jest konieczna, przy czym w wielu wypadkach dać może nieocenione korzyści wzajemne. Taki pospolity przykład najlepiej oświetli sprawę. Gminna komisja posiada na składzie znaczną ilość zboża, przekraczającą zapotrzebowanie na wyżywienie rodzin ubogich. Natomiast potrzebuje odzieży, obuwia, albo książek i zeszytów szkolnych dla uczącej się młodzieży. Wspomniana komisja, nawet nie posiadając gotówki, może uzyskać potrzebne artykuły przemysłowe w drodze wymiany towarów (zapasów) z komisją miejską. A nawet gdyby podobna transakcja była niemożliwa do uskutecznienia pomiędzy komisją gminną i miejską — to zawsze może być przeprowadzona przez komisję powiatową. Mianowicie w ten sposób, że komisja powiatowa, zamiast gminom lub miastom wydawać subwencję w gotówce, zakupuje towar przemysłowy sama, dostarcza go gminie wiejskiej, otrzymując zań zboże, które z kolei przekazuje komisjom miejskim na cele dożywiania ludności miejskiej. Przytoczony przykład, mam wrażenie, komentarzy nie wymaga.

W każdym razie, podobna akcja, dobrze zorganizowana i zgodnie przeprowadzona, jest w zupełności do osiągnięcia możliwa, wyniki zaś napewno da zawsze zadowalające. Gdy jeszcze przyjąć pod uwagę momenty wychowawcze tej akcji, to przyznać wypada, że warto i trzeba o niej pomyśleć.

GMINY WIEJSKIE

Regulamin organizacji, zakresu czynności i obrad Gminnej Komisji Opieki Społecznej.

§ 1.

Na zasadzie art. 43 i 45 ustawy z dnia 23 marca 1933 r. o częściowej zmianie ustr. samorz. teryt. (Dz. U. nr 35 poz. 294) oraz art. 10, 11 i 12 rozporządzenia Prezydenta R. P. z dnia 6 marca 1928 r. (Dz. U. nr 29, poz. 267) o opiekunach społecznych i o komisjach opieki społecznej wprowadza się z dniem . . . . . następujący regulamin organizacji, zakresu czynności i obrad Gminnej Komisji Opieki Społecznej.

I. Określenie charakteru Gmin. Komisji Op. Społ.

§ 2.

Gminna Komisja Opieki Społecznej jest organem opiniodawczym w stosunku do rady gminnej, a decydującym w sprawach gospodarczych, mianowicie: w sprawach dysponowania środkami, przeznaczonymi na sprawowanie opieki społecznej w budżetach gminnych, gromadzkich oraz tych organizacji społecznych, które zgłosiły akces do współpracy z G. K. O. S., w sprawach ustalania listy osób potrzebujących opieki, dokonywania podziału i rozdawnictwa posiadanych środków — bezpośrednio lub za pośrednictwem rad gromadzkich, organizacyj społecznych i t. p. w sprawach zleconych do wykonania przez Zarząd gminny lub wynikających z upoważnień Rady gminnej.

II. Skład Komisji.

§ 3.

W skład Gminnej Komisji Opieki Społecznej wchodzą:

1) przewodniczący Zarządu gminy, względnie inny, wyznaczony przez niego członek tego zarządu, jako przewodniczący Komisji;

2) członkowie Rady gminnej, wybierani przez Radę gminną w liczbie 2;

3) opiekunowie społeczni lub przedstawiciele okręgów w liczbie 2;

4) powołani na zasadzie ust. 1 art. 45 ustawy o częśc. zmianie ustr. sam. teryt.

Wariant I:

a) Przewodniczący rad gromadzkich,

b) Przedstawiciele organizacyj społecznych, prowadzących na terenie gminy akcję opiekuńczą.

Wariant II:

a) Dwóch przedstawicieli (przewodniczących) rad gromadzkich. Z tych jeden wybrany na stałe, drugi zaś zapraszany każdorazowo z tej gromady, której sprawa ma być poruszona na zebraniu.

b) Dwóch przedstawicieli organizacyj społecznych pracujących na terenie gminy, z których jeden wybrany na stałe, drugi zaś zapraszany w miarę rozpatrywania na posiedzeniu spraw opiekuńczych, dotyczących tej organizacji [1]).

III. Wybory i kadencja członków Komisji.

§ 4.

Członków Gminnej Komisji O. S. wybiera Rada gminna na początku swej kadencji zwykłą większością głosów w drodze tajnego głosowania.

W razie zgłoszenia bezpośrednio przed wyborami tylu kandydatów, ilu ma być wybranych członków, wybory uważa się za dokonane przez aklamację.

Na miejsce ustępującego członka Komisji Rada gminna dokonuje wyboru innego, który sprawuje swoje czynności do końca kadencji Komisji.

§ 5.

Kadencja Gminnej Komisji O. S. wygasa równocześnie z kadencją Rady gminnej, która Komisję powołała.

§ 6.

Na pierwszym zebraniu konstytucyjnym Gminna Komisja O. S. wybiera spośród swoich członków sekretarza, skarbnika i ich zastępców oraz ustala i przydziela pozostałym członkom innne funkcje, a także powołuje podkomisje stałe.

Inne podkomisje, o charakterze doraźnym, powoływane są w miarę potrzeby.

IV. Zadania.

§ 7.

Do Gminnej Komisji Opieki Społecznej należy:

1) Wydawanie opinii, inicjatywa oraz wykonywanie zadań zleconych do wykonania przez zarząd gminny lub Komisję Opieki Społecznej wyższej instancji w zakresie:

a) Organizacji i sposobu wykonywania opieki społecznej na terenie gminy i poszczególnych gromad wiejskich.

b) Koordynowania wykonywanej przez gminę i gromady wiejskie opieki społecznej z działalnością opiekuńczą stowarzyszeń i istytucyj istniejących na terenie gminy.

c) Sprawozdań i spostrzeżeń opiekunów społecznych.

d) Podziału gminy na okręgi opiekuńcze, liczby opiekunów społecznych i wyboru kandydatów na opiekunów społecznych.

e) Preliminarza wydatków gminy na cele opieki społecznej.

---

[1]) Gminna Komisja Opieki Społecznej nie jest organem powołanym do decydowania za radę gminną, dlatego też składać się może z członków z poza rady gminnej, jak to przewiduje ustęp (1) art. 45 ustawy o częśc. zmian. ustr. sam. teryt.

2) Zabiegi o pomnożenie funduszów na cele opieki społecznej, zarządzanie nimi, prowadzenie rachunkowości i korespodencji.

3) Układanie planu środków na cele opieki społecznej dla gromad wiejskich.

4) Układanie planu działalności opiekuńczej dla terenu całej gminy, przy uwzględnianiu środków gminnych, gromadzkich i społecznych, oraz pochodzących z subwencji państwowych, samorządu i komisyj wyższych instancji (ew. wyższego rzędu).

5) Zaopatrywanie biednych, którzy własną pracą nie mogą zdobyć środków do egzystencji, w pożywienie, odzież oraz zapewnienie im dachu nad głową.

6) Wyszukiwanie biednym pracy i dostarczenie im potrzebnych materiałów do tej pracy.

7) Opiekowanie się i wychowywanie dziatwy żebrzącej.

8) Udzielanie pomocy lekarskiej biednym.

9) Umieszczanie starców i nieuleczalnie chorych w odpowiednich zakładach.

10) Ustalanie zasad i sposobu walki z żebractwem, zapobieganie żebractwu, oraz okazywanie pomocy biednym.

11) Prowadzenie ewidencji osób potrzebujących opieki.

V. Środki.

§ 8.

Dla wypełnienia zadań Komisja Gminna O. S. korzysta z następujących środków:

1) z kredytów budżetowych własnego związku samorządowego,

2) z subwencyj i zapomóg ze Skarbu Państwa, samorządów, instytucyj i organizacyj społecznych,

3) z darowizn, zapisów, składek dobrowolnych, ofiar i t. p.,

4) z dochodów, imprez, organizowanych przez Komisję[1]),

5) ze środków tworzonych przez rady gromadzkie,

6) z innych wpływów nieprzewidzianych.

§ 9.

Komisji Gminnej O. S. na jej terenie działania przysługuje wyłączne prawo do otrzymywania (przysługuje pierwszeństwo w otrzymywaniu) wszelkich subwencyj i dotacyj ze Skarbu Państwa lub źródeł samorządowych na cele opieki społecznej.

---

[1]) Według regulaminu niniejszego Komisja jest organem opiniodawczym i wykonawczym związku samorządowego (instytucyj prawa publicznego), których zadaniem między innymi jest: dobroczynność publiczna, wykonywanie zadań opieki społecznej, i t. p. Komisja, powołana właśnie do spełnienia zadań opieki społecznej, w pracy swej opiera się nie tylko o swój związek samorządowy, lecz i o przedstawicielstwo społeczeństwa miejscowego, nie zrzeszonego w organach samorządu Dlatego też powinna także korzystać z tych uprawnień, jakie wynikają np. z ustawy z dnia 15.III.1935 r. (Dz U. nr 22, poz. 162) o zbiórkach publicznych.

Komisje opieki społecznej powinny uzyskać prawo wyłączności, a co najmniej pierwszeństwa do dokonywania na własnym terenie zbiórek publicznych na cele opiekuńcze.

VI. Współpraca z radami gromadzkimi i organizacjami społecznymi.

§ 10.

Współpraca rad gromadzkich oraz innych organizacyj społecznych opiera się na zgłoszeniu z ich strony akcesu do akcji opiekuńczej Gminnej Komisji O. S., wyrażonego w formie odpowiednich uchwał organów stanowiących tych organizacyj. Uchwały, o których mowa, powinny zawierać deklarację, określającą wyraźnie rozmiary, formę i jakość (charakter) współpracy.

VII. Organizacja pracy.

§ 11.

Komisja Gminna O. S. spełnia akcję opiekuńczą na terenie całej gminy i to bezpośrednio przez powołane ze swego ramienia podkomisje lub też za pośrednictwem tych rad gromadzkich bądź organizacyj społecznych i instytucyj, które zadeklarowały swą współpracę i którym Gminna Komisja O. S. zleci wykonywanie czynności opiekuńczych.

W zleceniu ma być wskazany teren i zakres działania zleconego.

§ 12.

Komisja Gminna O. S. dla terenu całej gminy prowadzić będzie stale wykaz osób, co do których zostanie ustalona konieczność roztoczenia opieki społecznej.

Wykaz powinien być prowadzony w ten sposób, by wszechstronnie odzwierciadlał stosunki osobiste, rodzinne i materialne osób, co do których zachodzi potrzeba opieki społecznej.

§ 13.

Wykaz osób, o których mowa w § poprzednim, będzie sporządzony na podstawie zgłoszeń osób zainteresowanych, lub wniosków składanych przez opiekunów społecznych, przez organizacje lub instytucje, bądź też na podstawie meldunków sołtysów i organów bezpieczeństwa publicznego, lub też na podstawie osobistych spostrzeżeń wójta gminy. Wykaz powinien być utrzymywany w stanie stałej aktualności.

§ 14.

Zgłoszony wniosek o wciągnięcie na listę potrzebujących opieki, przed zapisaniem do wykazu, powinien być poparty pisemnym zbadaniem warunków na miejscu przez właściwego opiekuna społecznego.

§ 15.

Pomoc z tytułu opieki społecznej będzie z reguły udzielana jedynie tym osobom, które są zamieszczone w wykazie osób potrzebujących opieki.

§ 16.

Wystąpienie z wnioskiem o roztoczenie stałej opieki nad osobą niezdolną do pracy powinno być poprzedzone skierowaniem jej do

lekarza wskazanego przez Zarząd gminny, celem ustalenia stopnia niezdolności do pracy.

§ 17.

Celem uniknięcia wielokrotności w udzielaniu pomocy jednym i tym samym osobom przez różne organizacje lub instytucje, współpracujące z Gm. Komisją Op. Społ., lecz prowadzące akcję charytatywną we własnym zakresie, jest rzeczą konieczną, aby przed udzieleniem pomocy wzmiankowane organizacje wzgl. instytucje zasięgały informacyj w Gm. Kom. Op. Społ., czy osoba, której pomoc ma być udzielona, figuruje w wykazie i czy nie jest już z funduszów publicznych wspomaganą.

§ 18.

Gminna Komisja O. S. prowadzi we własnym zakresie następujące księgi: kasową, magazynową i kontrolę wydawanych zapomóg. Za prawidłowość prowadzenia ksiąg odpowiedzialny jest przed Radą Gminną przewodniczący Komisji. Okresem operacyjnym i sprawozdawczym G. K. O. S. jest rok budżetowy gminnego związku samorządowego.

§ 19.

Księgowość i rachunkowość Gminna Komisja O. S. prowadzi z reguły przy pomocy własnych członków. W wyjątkowych wypadkach pomoc kancelaryjna może być udzielana przez Zarząd gminy.

§ 20.

Gminna Komisja O. S. ma prawo i obowiązek przynajmniej raz do roku odwiedzać ośrodki (rodziny) opieki otwartej. Czynności te mogą być dokonane przez Komisję w pełnym składzie lub też przez specjalne podkomisje. Z wyników inspekcji powinny być spisywane odpowiednie protokóły.

VIII. Sprawozdanie roczne.

§ 21.

W końcu okresu budżetowego Komisja sporządza sprawozdanie roczne, które składa do wiadomości Zarządu gminy, nie później niż na 2 tygodnie przed zebraniem sprawozdawczym Rady gminnej.

IX. Kontrola prac Komisji z ramienia Rady gminnej.

§ 22.

Czynności gospodarcze Komisji Gminnej O. S. związane z akcją zapomogową, jak przyjmowanie i rozdawanie środków, przeznaczonych na cele opieki społecznej, księgi rachunkowe, magazynowe, kasowe, dowody przychodowe i rozchodowe podlegają kontroli Gminnej Komisji Rewizyjnej w miarę potrzeby, a przynajmniej raz do roku, przed rocznym sprawozdaniem Zarządu gminnego. Wyniki kontroli powinny być przedkładane do wiadomości na najbliższym posiedzeniu Rady gminnej.

X. *Posiedzenia i obrady.*

§ 23.

Posiedzenia Gminnej Komisji O. S. są zwyczajne i gospodarcze.

Na posiedzeniach zwyczajnych Komisja rozpatruje wszelkie zagadnienia natury zasadniczej i ogólnej, wymienione w § 7 niniejszego regulaminu.

Posiedzenia gospodarcze poświęcone są wyłącznie rozpatrywaniu podań i wniosków o roztoczenie opieki społecznej lub o udzielenie pomocy materialnej.

§ 24.

Posiedzenia zwyczajne odbywają się w miarę potrzeby, niemniej aniżeli 2 razy do roku, t. j. dla złożenia sprawozdania za ubiegły okres budżetowy i przyjęcia planu pracy na okres następny oraz opracowania preliminarza budżetowego.

Posiedzenia gospodarcze odbywają się w miarę potrzeby, nie rzadziej jednak niż raz na miesiąc.

§ 25.

Posiedzenia Komisji zwołuje jej przewodniczący, który przewodniczy obradom.

Zaproszenia na piśmie lub ustne powinny być komunikowane członkom Komisji co najmniej na 3 dni przed posiedzeniem.

§ 26.

Posiedzenia są ważne w obecności przewodniczącego lub jego zastępcy i przynajmniej połowy członków, uprawnionych do głosowania Obrady prowadzone są według regulaminu, przyjętego dla obrad Zarządu gminnego.

§ 27.

W obradach Gminnej Komisji O. S. mogą brać udział bez prawa głosowania przedstawiciele Zarządu gminy oraz osoby powołane przez Komisję w charakterze rzeczoznawców.

§ 28.

Komisja decyduje zwykłą większością głosów. W razie równości— rozstrzyga głos przewodniczącego Komisji.

§ 29.

Protokóły posiedzeń prowadzi sekretarz Komisji w specjalnej księdze protokółów.

Protokóły podpisują: przewodniczący i sekretarz oraz obecni członkowie. Protokóły posiedzeń Komisji mają być niezwłocznie udzielane do wglądu wójtowi gminy i podawane do wiadomości Zarządowi gminnemu, a na jego wniosek—Radzie gminnej na najbliższym ich posiedzeniu, przez przewodniczącego Komisji lub wyznaczonego w tym celu członka.

§ 30.

Uchwały Komisji, niezgodne z obowiązującymi przepisami, regulaminem niniejszym, uchwałami Rady i Zarządu gminnego, jako nieważne, nie mogą być wykonywane. Nieważność ich stwierdza wójt gminy przed wniesieniem odnośnego protokółu posiedzenia Komisji pod obrady Zarządu gminnego.

§ 31.

Członkowie Komisji Gminnej O. S. pełnią swe czynności honorowo.

KOMISJE MIEJSKIE.

Regulamin organizacji, zakresu czynności i obrad Miejskiej Komisji Opieki Społecznej

w ....

§ 1.

Na zasadzie art. 43 i 45 ustawy z dnia 23 marca 1933 r. o częściowej zmianie ustr. samorz. terytor. (Dz. U. nr 35, poz. 294) oraz art. 10, 11 i 12 rozporządzenia Prezydenta R. P. z dnia 6 marca 1928 r. (Dz. U. nr 29, poz. 267) o opiekunach społecznych i o komisjach opieki społecznej wprowadza się z dniem . . . . . następujący regulamin organizacji, zakresu czynności i obrad Miejskiej Komisji Opieki Społecznej.

I. Określenie charakteru Miejskiej Komisji Opieki Społ.

§ 2.

Miejska Komisja Opieki Społecznej jest organem opiniodawczym w stosunku do Rady miejskiej, a decydującym w sprawach gospodarczych, mianowicie: w sprawach dysponowania środkami, przeznaczonymi na sprawowanie opieki społecznej w budżecie miejskim, oraz tych organizacyj społecznych, które zgłosiły akces do współpracy z M. K. O. S.; w sprawach ustalania listy osób, potrzebujących opieki, dokonywanie podziału i rozdawnictwa posiadanych środków — bezpośrednio lub za pośrednictwem opiekunów społecznych, organizacyj społecznych i t. p. w sprawach zleconych do wykonania przez Zarząd miejski, lub wynikających z upoważnień Rady miejskiej.

II. Skład Komisji.

§ 3.

W skład Miejskiej Komisji Opieki Społecznej wchodzą:

1) Przewodniczący Zarządu miasta względnie inny, wyznaczony przez niego członek tego Zarządu, jako przewodniczący Komisji.

2) Członkowie Rady miejskiej, wybierani przez Radę miejską w liczbie 2.

3) Opiekunowie społeczni lub przedstawiciele okręgów w liczbie 2.

4) Powołani na zasadzie ust. 1 art. 45 ustawy o częściowej zmianie ustr. samorz. teryt.

Warjant I: Przedstawiciele organizacyj społecznych, prowadzących na terenie miasta akcję opiekuńczą.

Warjant II: Dwóch przedstawicieli organizacyj społecznych pracujących na terenie miasta, z których jeden wybrany na stałe, drugi zaś zaproszony w miarę rozpatrywania na posiedzeniu spraw opiekuńczych, dotyczących tej organizacji.

Uwaga: Komisja opieki społecznej nie jest organem powołanym do decydowania za radę miejską, dlatego też składać się może z członków z poza rady, jak to przewiduje ustęp (1) art. 45 ustawy o częśc. zmian. ustr. samorz. teryt.

III. Wybory i kadencja członków Komisji.

§ 4.

Członków Miejskiej Komisji O. S. wybiera Rada miejska na początku swej kadencji zwykłą większością głosów w drodze tajnego głosowania.

W razie zgłoszenia bezpośrednio przed wyborami tylu kandydatów ilu ma być wybranych członków, wybory uważa się za dokonane przez aklamację.

Na miejsce ustępującego członka Komisji Rada miejska dokonuje wyboru innego, który sprawuje swoje czynności do końca kadencji Komisji.

§ 5.

Kadencja Miejskiej Komisji Opieki Społecznej wygasa równocześnie z kadencją Rady miejskiej, która Komisje powołuje.

§ 6.

Na pierwszym zebraniu konstytucyjnym Miejska Komisia O. S. wybiera spośród swoich członków sekretarza, skarbnika i ich zastępców oraz ustala i przydziela pozostałym członkom inne funkcje, a także powołuje podkomisje stałe.

Inne podkomisje, o charakterze doraźnym, powoływane są w miarę potrzeby.

IV. Zadania.

§ 7.

Do Miejskiej Komisji Opieki Społecznej należy:

1) Wydawanie opinii, inicjatywa oraz wykonywanie zadań zleconych do wykonania przez Zarząd miejski lub Komisję Opieki Społecznej wyższej instancji w zakresie:

a) organizacji i sposobu wykonywania opieki społecznej na terenie miasta,

b) koordynowania wykonywanej przez miasto opieki społecznej z działalnośią opiekuńczą stowarzyszeń i instytucyj istniejących na terenie miasta,

c) sprawozdań i spostrzeżeń opiekunów społecznych,

d) podziału miasta na okręgi opiekuńcze, liczby opiekunów społecznych i wyboru kandydatów na opiekunów społecznych,

e) preliminarza wydatków miasta na cele opieki społecznej.

2) Zabiegi o pomnożenie funduszów na cele opieki społecznej, zarządzanie nimi, prowadzenie rachunkowości i korespondencji.

3) Układanie planu działalności opiekuńczej dla terenu miasta przy uwzględnieniu środków organizacyj społecznych, oraz pochodzących z subwencyj państwowych, samorządu i komisyj wyższych instancyj (ew. wyższego rzędu).

4) Zaopatrywanie biednych, którzy własną pracą nie mogą zdobyć środków do egzystencji, w pożywienie, odzież oraz zapewnienie im dachu nad głowa.

5) Wyszukiwanie biednym pracy i dostarczanie im potrzebnych materiałów do tej pracy.

6) Opiekowanie się i wychowywanie dziatwy żebrzącej.

7) Zakładanie i prowadzenie klubów dziecięcych t. zw. klubów uliczników, sprzedawców gazet, prowadzenie sal zajęć i t. p.

8) Udzielanie pomocy lekarskiej biednym.

9) Umieszczanie starców i nieuleczalnie chorych w odpowiednich zakładach.

10) Ustalanie zasad i sposobów walki z żebractwem, zapobieganie żebractwu, oraz okazywanie pomocy biednym.

11) Prowadzenie ewidencji osób potrzebujących opieki.

V. Środki.

§ 8.

Dla wypełnienia zadań Miejska Komisja O. S. korzysta z następujących środków.

1) z kredytów budżetowych własnego związku samorządowego.

2) z subwencyj i zapomóg ze Skarbu Państwa, samorządów, instytucyj i organizacyj społecznych,

3) z darowizn, zapisów, składek dobrowolnych, ofiar i t. p.,

4) z dochodów z imprez, organizowanych przez Komisję [1]),

5) z innych wpływów nieprzewidzianych.

§ 9.

Miejskiej Komisji O. S. na jej terenie działania przysługuje wyłączne prawo do otrzymywania (przysługuje pierwszeństwo w otrzymywaniu) wszelkich subwencyj i dotacyj ze Skarbu Państwa lub źródeł samorządowych na cele opieki społecznej.

---

[1]) Według regulaminu niniejszego Komisja jest organem opiniodawczym i wykonawczym związku samorządowego (instytucji prawa publ.), którego zadaniem między innymi jest: dobroczynność publiczna, wykonywanie zadań opiekuńczych i t. p. Komisja powołana właśnie do spełniania zadań opieki społecznej w pracy swej opiera się nie tylko o swój związek samorządowy, lecz i o przedstawicielstwo społeczeństwa miejscowego, niezrzeszonego w organach samorządowych. Dlatego też powinna także korzystać z tych uprawnień, jakie wynikają np. z ustawy z dnia 15.III.1935 r. (Dz. U. nr 22, poz. 162) o zbiórkach publicznych. Komisje opieki społecznej winny uzyskać prawo wyłączności, a przynajmniej pierwszeństwa do dokonywania na własnym terenie zbiórki publicznej na cele opiekuńcze.

VI. Współpraca z innymi organizacjami społecznymi.

§ 10.

Współpraca innych organizacyj społecznych opiera się na zgłoszeniu z ich strony akcesu do akcji opiekuńczej Miejskiej Komisji Opieki Społecznej, wyrażonego w formie odpowiednich uchwał organów stanowiących tych organizacyj. Uchwały, o których mowa, powinny zawierać deklarację, określającą wyraźnie rozmiary, formę i jakość (charakter) współpracy.

VII. Organizacja pracy.

§ 11.

Miejska Komisja O. S. spełnia akcję opiekuńczą na terenie całego miasta i to bezpośrednio przez powołane ze swego ramienia podkomisje, lub też za pośrednictwem tych organizacyj społecznych i instytucyj, które zadeklarowały swą współpracę i którym Miejska Komisja O. S. zleci wykonywanie czynności opiekuńczych.

W zleceniu ma być wskazany teren i zakres działania zleconego.

§ 12.

Miejska Komisja O. S. dla terenu całego miesta prowadzić będzie stale wykaz osób, co do których zostanie ustalona konieczność roztoczenia opieki społecznej.

Wykaz powinien być prowadzony w ten sposób, by wszechstronnie odzwierciadlał stosunki osobiste, rodzinne i materialne osób, co do których zachodzi potrzeba opieki społecznej.

§ 13.

Wykaz osób, o których mowa w § poprzednim będzie sporządzony na podstawie zgłoszeń osób zainteresowanych, lub wniosków składanych przez opiekunów społecznych, przez organizacje lub instytucje bądź na podstawie meldunków organów bezpieczeństwa publicznego, lub też na podstawie osobistych spostrzeżeń organów Zarządu miasta. Wykaz powinien być utrzymany w stanie stałej aktualności.

§ 14.

Zgłoszony wniosek o wciągnięcie na listę potrzebujących opieki, przed zapisaniem do wykazu, powinien być poparty pisemnym zbadaniem warunków na miejscu przez właściwego opiekuna społecznego.

§ 15.

Pomoc z tytułu opieki społecznej, poza wydatkami charakteru doraźnego, będzie z reguły udzielana jedynie tym osobom, które zamieszczone zostały w wykazie osób potrzebujących opieki.

§ 16.

Wystąpienie z wnioskiem o roztoczenie stałej opieki nad osobą

niezdolną do pracy powinno być poprzedzone skierowaniem jej do lekarza wskazanego przez Zarząd miejski, celem ustalenia stopnia niezdolności do pracy.

§ 17.

Celem uniknięcia wielokrotności w udzielaniu pomocy jednym i tym samym osobom przez różne organizacje lub instytucje, współpracujące z Miejską Komisją O. S., lecz prowadzące akcję charytatywną we własnym zakresie, — jest rzeczą konieczną, aby przed udzieleniem pomocy, wzmiankowane organizacje wzgl. instytucje, zasięgały informacyj w M. K. O. S., czy osoba, której pomoc ma być udzielona, figuruje w wykazie i czy nie jest już z funduszów publicznych wspomaganą.

§ 18.

Miejska Komisja O. S. prowadzi we własnym zakresie następujące księgi: kasową, magazynową i kontrolę wydawanych zapomóg. Za prawidłowość prowadzenia ksiąg odpowiedzialny jest przed Radą miejską przewodniczący Komisji. Okresem operacyjnym i sprawozdawczym M. K. O. S. jest rok budżetowy miejskiego związku samorządowego.

§ 19.

Księgowość i rachunkowość Miejska Komisja O. S. prowadzi z reguły przy pomocy własnych członków. W wyjątkowych wypadkach pomoc kancelaryjna może być udzielana przez Zarząd miejski.

§ 20.

Miejska Komisja O. S. ma prawo i obowiązek przynajmniej raz do roku odwiedzać ośrodki (rodziny) opieki otwartej. Czynności te mogą być dokonywane przez Komisję w pełnym składzie lub też przez specjalne podkomisje. Z wyników inspekcji powinny być spisywane odpowiednie protokóły.

VIII. Sprawozdanie roczne.

§ 21.

W końcu okresu budżetowego Komisja sporządza sprawozdanie roczne, które składa do wiadomości Zarządu miasta, nie później niż na 2 tygodnie przed zebraniem sprawozdawczym Rady miejskiej.

IX. Kontrola prac Komisji z ramienia Rady miejskiej.

§ 22.

Czynności gospodarcze Miejskiej Komisji O. S. związane z akcją zapomogową, jak: przyjmowanie i rozdawanie środków, przeznaczonych na cele opieki społecznej; księgi: rachunkowe, magazynowe, kasowe, dowody przychodowe i rozchodowe — podlegają kontroli miejskiej Komisji Rewizyjnej w miarę potrzeby, a przynajmniej raz do roku, przed rocznym sprawozdaniem Zarządu miejskiego. Wyniki kontroli powinny

być przedkładane do wiadomości na najbliższym posiedzeniu Rady miejskiej.

X. Posiedzenia i obrady.

§ 23.

Posiedzenia Miejskiej Komisji O. S. są zwyczajne i gospodarcze.

Na posiedzeniach zwyczajnych Komisja rozpatruje wszelkie zagadnienia natury zasadniczej i ogólnej, wymienione w § 7 niniejszego regulaminu.

Posiedzenia gospodarcze poświęcone są wyłącznie rozpatrywaniu podań i wniosków o roztoczenie opieki społecznej lub o udzielenie pomocy materialnej.

§ 24.

Posiedzenia zwyczajne odbywają się w miarę potrzeby, nie mniej aniżeli dwa razy do roku, t. j. dla złożenia sprawozdania za ubiegły okres budżetowy i przyjęcia planu pracy na okres następny oraz opracowania preliminarza budżetowego.

Posiedzenia gospodarcze odbywają się w miarę potrzeby, nie rzadziej jednak niż raz na miesiąc.

§ 25.

Posiedzenia Komisji zwołuje jej przewodniczący, który przewodniczy obradom.

Zaproszenia na piśmie lub ustne powinny być komunikowane członkom Komisji co najmniej na 2 dni przed posiedzeniem.

§ 26.

Posiedzenia są ważne w obecności przewodniczącego lub jego zastępcy i przynajmniej połowy członków, uprawnionych do głosowania. Obrady prowadzone są według regulaminu, przyjętego dla obrad Zarządu miejskiego.

§ 27.

W obradach Miejskiej Komisji O. S. mogą brać udział bez prawa głosowania przedstawiciele Zarządu miejskiego oraz osoby powołane przez Komisję w charakterze rzeczoznawców.

§ 28.

Komisja decyduje zwykłą większością głosów. W razie równości rozstrzyga głos przewodniczącego.

§ 29.

Protokóły posiedzeń prowadzi sekretarz Komisji w specjalnej księdze protokółów.

Protokóły podpisują: przewodniczący i sekretarz oraz obecni członkowie. Protokóły posiedzeń Komisji mają być niezwłocznie udzielane do wglądu burmistrzowi miasta i podawane do wiadomości Za-

rządowi miejskiemu, a na jego wniosek Radzie miejskiej, na najbliższym ich posiedzeniu, przez przewodniczącego Komisji lub wyznaczonego w tym celu członka Zarządu.

§ 30.

Uchwały Komisji, niezgodne z obowiązującymi przepisami, regulaminem niniejszym, uchwałami Rady i Zarządu miejskiego, jako nieważne, nie mogą być wykonywane. Nieważność ich stwierdza burmistrz miasta przed wniesieniem odnośnego protokółu posiedzenia Komisji pod obrady Zarządu miejskiego.

§ 31.

Członkowie Miejskiej Komisji Opieki Społecznej pełnią swe czynności honorowo.

KOMISJE POWIATOWE.

Regulamin organizacji, zakresu czynności i obrad Powiatowej Komisji Opieki Społecznej

w ....

§ 1.

Na podstawie punktów 6 i 7 oraz końcowego ustępu art. 17 dekretu o tymczasowej ordynacji powiatowej z dnia 4 II 1919 r. (Dz. P. P. P. nr 13, poz. 141), zmienionej częściowo ustawą z dnia 23 marca 1933 r. o częściowej zmianie ustroju samorz. terytor. (Dz. U. nr 35, poz. 294) oraz art. 13, 14 i 15 rozporządzenia Prezydenta R. P. z dnia 6 marca 1928 r. (Dz. U. nr 29, poz. 267) o opiekunach społecznych i o komisjach opieki społecznej, wprowadza się z dniem .... następujący regulamin organizacji, zakresu czynności i obrad Powiatowej Komisji Opieki Społecznej.

I. Określenie charakteru Powiatowej Komisji Opieki Społecznej.

§ 2.

Powiatowa Komisja Opieki Społecznej jest organem opiniodawczym w stosunku do Rady powiatowej, a decydującym w sprawach gospodarczych, mianowicie: w sprawach dysponowania środkami, przeznaczonymi na sprawowanie opieki społecznej w budżecie Powiatowego Związku Samorządowego oraz tych organizacyj społecznych, które zgłosiły akces do współpracy z Pow. Kom. Op. Społ. w sprawach dokonywania przydziału posiadanych środków gminnych i miejskich komisjom opieki społ., w sprawach nadzoru nad działalnością tych komisyj oraz w sprawach zleconych do wykonania przez Wydział Powiatowy, lub wynikających z upoważnień Rady powiatowej.

II. Skład Komisji.

§ 3.

W skład Powiatowej Komisji Opieki Społecznej wchodzą:

1) przewodniczący Wydziału Powiatowego względnie inny, wyznaczony przez niego członek tegoż Wydziału, jako przewodniczący Komisji,

2) członkowie Rady Powiatowej, wybrani przez Radę Powiatową w liczbie 5,

3) opiekunowie społeczni lub przedstawiciele okręgów w liczbie 3.

4) przedstawiciele istniejących na obszarze powiatu stowarzyszeń i instytucyj społeczno-opiekuńczych w ilości 2, których listę ustali Rada Powiatowa, przy czym jeden wybierany zostaje na stałe, drugi zaś zapraszany zostaje w miarę rozpatrywania na posiedzeniu spraw opiekuńczych, dotyczących danej organizacji,

5) lekarz powiatowy, zapraszany na miejsce niestałego przedstawiciela stowarzyszeń opiekuńczo-społecznych, w tych wypadkach, kiedy na posiedzeniu rozpatrywane będą sprawy sanitarne w powiecie lub sprawy opiekuńcze o charakterze leczniczo-sanitarnym.

III. Wybory i kadencja członków Komisji.

§ 4.

Członków Powiatowej Komisji O. S. wybiera Rada powiatowa na początku swej kadencji zwykłą większością głosów w drodze tajnego głosowania.

W razie zgłoszenia bezpośrednio przed wyborami tylu kandydatów, ilu ma być wybranych członków, wybory uważa się za dokonane przez aklamację.

Na miejsce ustępującego członka Komisji Rada powiatowa dokonuje wyboru innego, który sprawuje swoje czynności do końca kadencji Komisji.

§ 5.

Kadencja Powiatowej Komisji Opieki Społecznej wygasa równocześnie z kadencją Rady powiatowej, która Komisję powołała.

§ 6.

Na pierwszym zebraniu konstytucyjnym Powiatowa Komisja O. S. wybiera z pośród swoich członków sekretarza, skarbnika i ich zastępców oraz ustala i przydziela pozostałym członkom inne funkcje, a także powołuje podkomisje stałe.

Inne podkomisje, o charakterze doraźnym, powoływane są w miarę potrzeby

IV. Zadania.

§ 7.

Do Powiatowej Komisji Opieki Społecznej należy:

1) Wydawanie opinii, inicjatywa oraz wykonywanie zadań zleconych do wykonania przez Wydział Powiatowy w zakresie:

a) organizacji i sposobu wykonywania opieki społecznej przez Powiatowy Związek Samorządowy,

b) koordynowania wykonywanej działalności opiekuńczej gmin

wiejskich i miast niewydzielonych z Powiat. Związku Samorz. oraz stowarzyszeń i instytucyj z zadaniami społeczno-opiekuńczymi Powiat. Związku Samorządowego,

c) preliminarza wydatków Powiatowego Związku Samorządowego na cele opieki społecznej,

d) zakładania i prowadzenia zamkniętych zakładów opiekuńczych, ochron, przytułków, domów pracy dobrowolnej i przymusowej, pogotowi opiekuńczych dla dzieci i t. p.

2) Zabiegi o pomnożenie funduszów na cele opieki społecznej, zarządzanie nimi, prowadzenie rachunkowości i korespondencji.

3) Układanie planu działalności opiekuńczej dla komisyj gminnych i miejskich miast niewydzielonych i rozdział posiadanych środków pomiędzy poszczególne komisje gminne i miejskie miast niewydzielonych.

4) Sprawowanie nadzoru nad działalnością komisyj gminnych i miejskich miast niewydzielonych, a także gromad oraz subwencjonowanych przez Komisje Opieki Społecznej instytucyj i organizacyj społecznych.

5) Wyszukiwanie pracy i dostarczanie potrzebnych materiałów do pracy tym biednym, których nie są w możności zatrudnić właściwe komisje gminne lub miejskie.

6) Prowadzenie akcji opiekuńczej o charakterze ogólnym leczniczo-sanitarnym na terenie powiatu, zdążającej do podniesienia stanu zdrowotnego ludności ubogiej.

7) Wykonywanie innych zadań, zlecanych przez Wydział lub Radę Pow.

V. Środki.

§ 8.

Dla wypełnienia zadań Powiatowa Komisja O. S. korzysta z następujących środków:

1) z kredytów budżetowych własnego związku samorządowego,

2) z subwencyj i zapomóg ze Skarbu Państwa, samorządów, i instytucyj i organizacyj społecznych,

3) z darowizn, zapisów, składek dobrowolnych, ofiar i t. p.,

4) z dochodów z imprez, organizowanych przez Komisję [1]),

5) z innych wpływów nieprzewidzianych.

[1]) Według regulaminu niniejszego Komisja jest organem opiniodawczym i wykonawczym związku samorządowego (instytucji prawa publ). którego zadaniem między innymi jest: dobroczynność publiczna, wykonywanie zadań opiekuńczych i t. p. Komisja powołana właśnie do spełniania zadań opieki społecznej w pracy swej opiera się nie tylko o swój związek samorządowy, lecz i o przedstawicielstwo społeczeństwa miejscowego, niezrzeszonego w organach samorządowych. Dlatego też powinna także korzystać z tych uprawnień, jakie wynikają np. z ustawy z dnia 15 III 1935 r. (Dz. U. nr 22, poz. 162) o zbiórkach publicznych. Komisje O. S. powinny uzyskać prawo wyłączności, a przynajmniej pierwszeństwa do dokonywania na własnym terenie zbiórki publicznej na cele opiekuńcze.

Komisja Powiatowa powinna ponadto korzystać z prawa urządzania raz do roku t. zw. „dnia" względnie „tygodnia miłosierdzia", w czasie którego zbiórka publiczna odbywałaby się na terenie całego powiatu.

§ 9.

Powiatowej Komisji O. S. na terenie powiatu przysługuje wyłączne prawo (przysługuje pierwszeństwo w otrzymywaniu) do otrzymywania wszelkich subwencyj i dotacyj ze Skarbu Państwa lub ze źródeł samorządowych na cele opieki społecznej.

VI. Współpraca z innymi organizacjami społecznymi.

§ 10.

Współpraca innych organizacyj społecznych opiera się na zgłoszeniu z ich strony akcesu do akcji opiekuńczej Powiatowej Komisji O. S., wyrażonego w formie odpowiednich uchwał organów stanowiących tych organizacyj. Uchwały, o których mowa, powinny zawierać deklarację, określającą wyraźnie rozmiary, formę i jakość (charakter) współpracy.

VII. Organizacja pracy.

§ 11.

Powiatowa Komisja O. S. spełnia akcję opiekuńczą na terenie całego powiatu za pośrednictwem komisyj gminnych i miejskich miast niewydzielonych. Środki materialne, będące w dyspozycji Komisji Powiatowej są przydzielane komisjom gminnym i miejskim na podstawie uchwał gospodarczych Komisji Powiatowej

§ 12.

Powiatowa Komisja O. S. prowadzi akta działalności gminnych i miejskich komisyj, a także akta inspekcyj i rewizyj i sprawozdań dla każdej Komisji zosobna.

§ 13.

Pomoc z tytułu opieki społecznej o charakterze doraźnym należy do kompetencji przewodniczącego Wydziału Powiatowego, jako przewodniczącego Komisji.

§ 14.

Powiatowa Komisja O. S. prowadzi we własnym zakresie następujące księgi: kasową, magazynową, kontrolę wydawanych zapomóg i inne według potrzeby i uznania Komisji.

Za prawidłowość prowadzenia ksiąg odpowiedzialny jest przed Radą Powiatową przewodniczący Komisji. Okresem operacyjnym i sprawozdawczym P. K. O. S. jest rok budżetowy Powiatowego Związku Samorządowego.

§ 15.

Księgowość i rachunkowość Powiatowa Komisja O. S. prowadzi z reguły przy pomocy własnych członków. W wyjątkowych wypadkach pomoc kancelaryjna może być udzielana przez Wydział Powiatowy.

§ 16.

Powiatowa Komisja O. S. ma prawo przynajmniej raz do roku odwiedzać ośrodki (rodziny) opieki otwartej i sprawdzać działalność

w tym kierunku komisyj gminnych i miejskich. Czynności te mogą być dokonywane przez Komisję w pełnym składzie lub też przez specjalne podkomisje. Z wyników inspekcyj powinny być spisywane odpowiednie protokóły.

VIII. Sprawozdanie roczne.

§ 17.

W końcu okresu budżetowego Komisja sporządza sprawozdanie roczne, które składa do wiadomości Wydziałowi Powiatowemu, nie później niż 2 tygodnie przed zebraniem sprawozdawczym Wydziału Powiatowego.

IX. Kontrola prac Komisji z ramienia Rady Powiatowej.

§ 18.

Czynności gospodarcze Powiatowej Komisji O. S. związane z akcją zapomogową, jak: przyjmowanie i rozdawanie środków, przeznaczonych na cele opieki społecznej; księgi: rachunkowe, magazynowe, kasowe, dowody przychodowe i rozchodowe — podlegają kontroli Powiatowej Komisji Rewizyjnej w miarę potrzeby, a przynajmniej raz do roku przed rocznym sprawozdaniem Wydziału Powiatowego. Wyniki kontroli powinny być przedkładane do wiadomości na najbliższym posiedzeniu Rady Powiatowej.

X. Posiedzenia i obrady.

§ 19.

Posiedzenia Powiatowej Komisji Opieki Społecznej są zwyczajne i gospodarcze.

Na posiedzeniach zwyczajnych Komisja rozpatruje wszelkie zagadnienia natury zasadniczej i ogólnej, wymienione w § 7 niniejszego regulaminu.

Posiedzenia gospodarcze poświęcone są wyłącznie sprawom zabiegania o pomnożenie funduszów na cele opieki społecznej, zarządzania nimi, dokonywania podziału środków pomiędzy poszczególne komisje gminne i miejskie oraz wypełnianie innych czynności o charakterze gospodarczym, przewidzianym w regulaminie niniejszym.

§ 20.

Posiedzenia zwyczajne odbywają się w miarę potrzeby, nie mniej aniżeli dwa razy do roku t. j. dla złożenia sprawozdania za ubiegły okres budżetowy i przyjęcia planu pracy na okres następny oraz opracowania preliminarza budżetowego.

Posiedzenia gospodarcze odbywają się w miarę potrzeby, nie rzadziej jednak niż raz na kwartał.

§ 21.

Posiedzenia Komisji zwołuje jej przewodniczący, który przewodniczy obradom.

Zaproszenia na piśmie lub ustne powinny być komunikowane członkom Komisji co najmniej na 7 dni przed posiedzeniem.

§ 22.

Posiedzenia są ważne w obecności przewodniczącego lub jego zastępcy i przynajmniej połowy członków, uprawnionych do głosowania. Obrady prowadzone są według regulaminu, przyjętego dla obrad Wydziału Powiatowego.

§ 23.

W obradach Powiatowej Komisji O. S. mogą brać udział bez prawa głosowania przedstawiciele Wydziału Powiatowego oraz osoby powołane przez Komisję w charakterze rzeczoznawców.

§ 24.

Komisja decyduje zwykłą większością głosów. W razie równości rozstrzyga głos przewodniczącego.

§ 25.

Protokóły posiedzeń prowadzi sekretarz Komisji w specjalnej księdze protokółów.

Protokóły podpisują: przewodniczący i sekretarz oraz obecni członkowie. Protokóły posiedzeń Komisji mają być podawane do wiadomości Wydziału Powiatowego, a na jego wniosek Radzie Powiatowej, na najbliższym ich posiedzeniu, przez przewodniczącego Komisji lub wyznaczonego w tym celu członka Wydziału.

§ 26.

Uchwały Komisji, niezgodne z obowiązującymi przepisami regulaminem niniejszym, uchwałami Rady i Wydziału Powiatowego, jako nieważne, nie mogą być wykonywane. Nieważność ich stwierdza przewodniczący Wydziału Powiatowego przed wniesieniem odnośnego protokółu posiedzenia Komisji pod obrady Wydziału.

§ 27.

Członkowie Powiatowej Komisji Opieki Społecznej pełnią swe czynności honorowo. Diety i koszty podróży dla zamiejscowych członków Komisji wypłacane są w wysokości diet radnych powiatowych.

Mgr. MIKOŁAJ KWAŚNIEWSKI

ORZECZNICTWO SĄDU NAJWYŻSZEGO W SPRAWIE ROZWODÓW MAŁŻEŃSTW KATOLICKICH ZAWARTYCH POD RZĄDEM USTAWY CYWILNEJ Z R. 1811.

Obszerny zakres uprawnień władz administracji ogólnej w sprawach małżeńskich na terenie b. zaboru austriackiego, niezbędną czyni znajomość orzecznictwa sądowego w sprawie rozwodów małżeństw katolickich na tym terenie zawieranych, udzielonych przez sądy duchowne wyznań niekatolickich w razie przejścia jednego lub obojga małżonków na wyznanie niekatolickie oraz w sprawie orzekania o ważności względnie nieważności ponownych związków małżeńskich, zawieranych następnie przez rozwiedzionych w ten sposób małżonków.

W szczególności władze administracji ogólnej sprawują na terenie b. zaboru austriackiego nadzór nad wykonywaniem przepisów ustawy cywilnej z r. 1811 w sprawach małżeńskich, udzielają dyspens od przeszkód do zawarcia małżeństwa, a w wypadkach przez prawo przewidzianych powołane są do głoszenia zapowiedzi, przyjmowania uroczystego oświadczenia zezwolenia na zawarcie małżeństwa i prowadzenia akt stanu cywilnego zaślubin z zawieranych przed nimi ślubów.

Dla ocenienia kwestii rozwodów małżeństw katolickich, zawieranych pod rządem prawa małżeńskiego, zawartego w ustawie cywilnej z r. 1811 (§§ 44—136), zaznaczyć należy, że prawo to w § 111 stanowi, iż węzeł ważnego małżeństwa między katolikami rozwiązany być może tylko przez śmierć jednego z małżonków. Nierozwiązalny jest również węzeł małżeński, gdyby w czasie zawarcia małżeństwa choć jedna strona wyznawała religię katolicką.

Wobec tego kategorycznego przepisu ustawowego jasnym jest, że rozwód małżeństwa ważnego, gdy w chwili zawarcia związku małżeńskiego obie strony lub choćby tylko jedna wyznawała religię katolicką, jest niedopuszczalny nawet w wypadku, gdy jedna lub obie strony przejdą na inne wyznanie, dla którego rozwód jest prawnie dopuszczalny.

Niedopuszczalny jest również rozwód, gdy w czasie żądania rozwodu oboje małżonkowie wyznają religię katolicką, choćby w chwili zawarcia go nie byli katolikami. Jeżeli zaś po zawarciu małżeństwa przez akatolików jeden z małżonków przejdzie na religię katolicką, to rozwodu żądać może tylko małżonek niekatolicki. W razie jednak udzielenia rozwodu w tym wypadku, małżonek katolicki nie będzie mógł zawrzeć ponownego małżeństwa za życia drugiego małżonka.

Dalsze ograniczenie dla katolików zawiera jeszcze dekret z 26 VIII 1814 (Zb. ust. sąd. austr. nr. 1099), postanawiający, że katolik nie może zawrzeć ważnego, małżeństwa z osobą rozwiedzioną niekatolicką za życia rozwiedzionego drugiego małżonka.

Orzecznictwo w sprawach małżeńskich, a więc także orzekanie o ważności małżeństw i o rozwodach, o ile te ostatnie są dla pewnych wyznań dopuszczalne, należy na terenie b. zaboru austriackiego do sądów powszechnych bez względu na to, czy małżeństwo było zawarte przed właściwym duchownym odnośnego wyznania, czy też w pewnych, wyjątkowych wypadkach przed powiatową władzą administracji ogólnej.

Gdy na terenie b. zaboru rosyjskiego do orzekania w sprawach małżeńskich powołane są z mocy ustawy z r. 1836 sądy duchowne odnośnych wyznań, sądy te w razie przejścia na odnośne wyznanie choćby jednego z małżonków katolickich, stosują w razie zwrócenia się o rozwód zarówno przepisy materialne jak i formalne obowiązujące na terenie b. zaboru rosyjskiego, chociaż małżonkowie mają miejsce zamieszkania na terenie mocy obowiązującej ustawy cywilnej z r. 1811, a małżeństwo było zawarte również pod rządem tej ustawy.

Przed wejściem w życie ustawy z 2 VIII 1926 o prawie właściwym dla stosunków prywatnych wewnętrznych (Dz. U. poz. 580) praktyka sądowa i administracyjna stała na stanowisku uznawania wyroków Sądów Duchownych, a to Prawosławnego w Warszawie i Ewangelicko-Reformowanego w Wilnie, dotyczących rozwodów małżeństw katolickich zawartych w b. dzielnicy austriackiej, jako wyroków sądów szczególnych, którym obowiązujące prawo przekazało jurysdykcję w pewnej kategorii spraw z uwagi na konieczność respektowania orzeczeń sądowych w ogólności na terenie całego Państwa.

Zarówno jednak orzecznictwo sądów powszechnych jak i praktyka administracyjna stała na stanowisku, że rozwiedzeni w ten sposób małżonkowie nie mogą na terenie mocy obowiązującej ustawy cywilnej z r. 1811 zawrzeć ważnego małżeństwa za życia drugiego małżonka mimo przejścia na inne wyznanie.

Sytuacja zmieniła się po wejściu w życie wspomnianej ustawy z 2 VIII 1926 (Dz. U. poz. 580).

Art. 1 tej ustawy ustalił zasadę, że zdolność prawną polskiego obywatela ocenia się według prawa obowiązującego w miejscu jego zamieszkania.

Art. 2-gi zaś tej ustawy zastrzega, że w razie zmiany miejsca zamieszkania, zmieniający w dziedzinie zdolności osobistej, stosunków familijnych i praw spadkowych podlega prawu nowego miejsca zamieszkania dopiero po jednym roku. Prawną możność zawarcia ważnego małżeństwa ocenia się w myśl art. 13 tej ustawy dla każdej ze stron według prawa, któremu strona podlega osobiście. Forma zawarcia małżeństwa podlega prawu obowiązującemu w miejscu zawarcia związku małżeńskiego (art. 14).

Dla rozwodu i rozdziału od stołu i łoża t. j. separacji, właściwe jest prawo, któremu małżonkowie osobiście podlegają w czasie żądania rozwodu lub rozdziału. Jeżeli małżonkowie podlegają w tym czasie prawom różnym, właściwe jest ich ostatnie prawo wspólne.

Małżonkowie tylko wówczas mogą żądać rozwodu lub rozdziału w części Państwa, w której obowiązuje prawo odmienne od tego, jakie jest dla nich właściwe, gdy rozwód lub rozdział jest dopuszczalny w danym przypadku również według prawa miejsca, gdzie wniesiono żądanie (art. 17).

Mimo wejścia w życie tej ustawy, wyroki sądów duchownych, nie licząc się z jej postanowieniami, orzekały w dalszym ciągu rozwody małżeństw katolickich, zawartych na terenie mocy obowiązującej ustawy cywilnej z r. 1811, w razie przejścia choćby jednego z małżonków na odnośne wyznanie, chociażby osoby te w dalszym ciągu podlegały prawu dzielnicowemu b. zaboru austriackiego.

Mimo, że wyroki rozwodowe sądów duchownych wydawane były z naruszeniem przepisów prawa materialnego i formalnego i z przekroczeniem kompetencji, nie mogły być uchylane dla braku przepisu prawnego, stanowiącego o sposobie uchylenia i braku władzy do tego powołanej. Nie jest to jednak równoznaczne z uznawaniem mocy obowiązującej tychże wyroków. W szczególności sądy powszechne przy sposobności orzekania w sporach o ważności ponownych związków małżeńskich, zawieranych przez osoby rozwiedzione mocą wyroków sądów duchownych orzekają, że rozwody udzielane w opisanych wypadkach przez sądy duchowne nie mają wobec Państwa żadnego znaczenia i nie rozwiązują węzła małżeńskiego.

W dalszej konsekwencji tego stanowiska sądy powszechne orzekają nieważność powtórnych związków małżeńskich.

W wyroku z 18 X 1933 nr C. II. RW. 1381/33, ogłoszonym w lwowskim „Przeglądzie Prawa i Administracji", orzekł Sąd Najwyższy co nastepuje:

„Niesłusznie powołuje się rewizja na to, że wszystkie wyroki sądów duchownych w zakresie spraw małżeńskich w Państwie Polskim wydane, muszą być respektowane przez wszystkie władze, a więc także przez sądy państwowe. Jeżeli ustawa państwowa powołała sądy duchowne do rozstrzygnięcia w ściśle oznaczonych sprawach małżeńskich, to orzeczenie sądu duchownego może mieć moc wiążącą wobec Państwa jedynie wówczas, gdy sąd duchowny działa w granicach powierzonej mu przez Państwo jurysdykcji. Rozszerzenie przez sąd duchowny swej jurysdykcji poza te granice nie odbywa się już pod powagą ustawy państwowej.

Art. 113 konstytucji marcowej (utrzymany Konstytucją kwietniową), wprowadzając dla związków religijnych, przez Państwo uznanych, daleko idącą autonomię, zastrzega w zdaniu ostatnim, że żaden związek religijny nie może stawać w sprzeczności z ustawami Państwa. Zdanie to nie zawiera żadnych ograniczeń, odnosi się zatem nietylko do zasad wiary, lecz i do urządzeń i działalności kościoła, do których należy także instytucja sądów duchownych.

Sąd zaś duchowny, przekraczając swym orzecznictwem granice działalności, zakreślone mu ustawą Państwa, stawia się w sprzeczności z tą ustawą i orzeczeń tego rodzaju nie możnaby poczytać za orzeczenia wydane w zakresie władzy państwowej.

Wyrok przeto Warszawsko-Chełmskiego Konsystorza Prawosławnego z 25 X 1929, rozwiązujący przez rozwód małżeństwo powoda i Marii M. nie ma wobec Państwa prawnego znaczenia, albowiem dla osób zamieszkałych w b. zaborze austriackim, do których — jak ustalono — i strony należą, jurysdykcja w sprawach małżeńskich może być wykonywana tylko przez sądy państwowe, a nie przez sądy duchowne (art. III ustawy z 25 maja 1868 austr. Dz. p. p. nr 47) także orzecz. Sądu Najwyższego z 10 grudnia 1932 Rw. 2828 O. S. P. XI. 571).

Słusznie więc w niniejszym wypadku nie uwzględniły sądy wyroku wyż. wspomnianego Sądu Duchownego".

W wyroku z 18 XII 1934 L. II. 1874/32 („Przegląd Prawa i Adm." Lwów I kw.) stwierdza Sąd Najwyższy, że orzeczenie Sądu Duchowne-

go Kościoła Ewang. Ref. w Wilnie o rozwodzie małżonków, którzy w czasie zawarcia małżeństwa byli katolikami i w czasie żądania rozwodu mieli miejsce zamieszkania na obszarze mocy obowiązującej kodeksu cywilnego austr. z r. 1811, nie powoduje rozwiązania ich małżeństwa.

Według wyroku z 2 III 1932 (Zb. urzęd. wyroków S. N. nr 3/32) jurysdykcja sądów duchownych w sprawach małżeńskich dotyczy tych obywateli, dla których w czasie żądania rozwodu jak i w czasie ponownego zawarcia małżeństwa prawo z 24 VI 1836 było wspólne. Wyrok zatem sądu duch., wydany z przekroczeniem kompetencji, jest pozbawiony znaczenia prawnego.

Orzeczenie Izby cywilnej Sądu Najwyższego z 12 III 1935 C. I. 2077/34 stwierdza, że Warszawsko-Chełmski Prawosławny Sąd Duchowny nie jest powołany do orzekania o rozwodzie małżonków, którzy podlegają osobiście prawu małżeńskiemu z ustawy cywilnej z r. 1811. Jurysdykcja sądów duchownych rozciąga się tylko na obszar b. Królestwa Polskiego, o ile w granicach ustawą zakreślonych dotyczy obywateli, dla których w czasie żądania rozwodu jak i w czasie zawarcia małżeństwa odnośne prawo małżeńskie z 24 VI 1836 było wspólne.

W myśl przeto wyroku Sądu Najwyższego z 18 I 1934 RW. 2477/33 („Przegl. Prawa i Admin." rok 1934), rozwód małżeństwa zawartego między katolikami orzeczony przez Konsystorz Ewangelicko Reformowany w Wilnie w styczniu 1931 (a więc po wejściu w życie ustawy z 2 VIII 1926 (Dz. U. poz. 580) nie ma mocy obowiązującej, jeżeli ostatnim wspólnym prawem małżonków było prawo małżeńskie według ustawy cywilnej austriackiej z r. 1811.

W wyrokach tych zakreślona jest ściśle granica właściwości sądów duchownych do orzekania w sprawach małżeńskich, a więc i rozwodowych. To też organa tak wyznaniowe jak i powołane ewentualnie w pewnych wypadkach powiatowe władze administracji ogólnej muszą postępować ze szczególną ostrożnością, gdy żąda się od nich głoszenia zapowiedzi lub udzielenia ślubów małżeńskich rozwiedzionym przez sądy duchowne b. katolikom, podlegającym prawu dzielnicowemu austriackiemu.

Na zakończenie przytoczę jeszcze dwa wyroki Sądu Najwyższego w sprawie dyspensy od przeszkody różnicy religii z § 64 ustawy cywilnej z r. 1811.

W wyroku z 10.II.1932 N. III. RW. 2830/31 Sąd Najwyższy orzekł, że przy rozstrzyganiu sporu o nieważność małżeństwa nie może sąd

się wdawać w roztrząsanie kwestii, czy dyspensa od przeszkody, mającej charakter publiczny, udzielona przez władzę administracyjną, była dopuszczalna.

Wobec tego sąd odwoławczy ograniczył się zupełnie słusznie do powołania się na orzeczenie władzy administracyjnej, udzielające stronom dyspensy od przeszkody z powodu różnicy religii (§ 64 u. c.) bez roztrząsania pytania prawnego, czy udzielenie tej dyspensy było uzasadnione, czy też nie. Trafnie bowiem przyjął ten sąd, że sąd nie może zmieniać przeczeń władz administracyjnych, o ile one wydane zostały w granicach upoważnienia ustawowego, ile że sąd nie jest instancją wyższą od władzy administracyjnej.

Że zaś w niniejszym wypadku władza administracyjna nie przekroczyła tych granic, wynika z brzmienia § 83 u. c., który, wspominając o przeszkodach małżeńskich, nie czyni żadnego wyjątku co do rodzaju tych przeszkód.

Jak zaś wynika z wyroku Sądu Najwyższego z 28 XI.1933 nr. C. II. RW. 782/33/1 władzą właściwą do udzielenia dyspensy od przeszkody różnicy religii z § 64 ustawy cywilnej z r. 1811 obywatelowi polskiemu do zawarcia związku małżeńskiego zagranicą powołana jest właściwa krajowa władza polska. W szczególności według ustaleń wyroku, był powód w czasie zawarcia małżeństwa z pozwaną obywatelem polskim wyznania mojżeszowego, pozwana zaś obywatelką austriacką obrzadku rzymsko-katolickiego, małżeństwo zostało zawarte w dniu 8.VI.1921 w kościele św. Wawrzyńca we Wiedniu XIII, na podstawie dyspensy, udzielonej przez Magistrat wiedeński jako właściwą według tamtejszych ustaw władzę administracyjną. Wbrew wywodom obrońcy węzła małżeńskiego Sąd Najwyższy uznał małżeństwo to za nieważne, z powodu zachodzącej w czasie zawarcia związku małżeńskiego przeszkody ustawowej różnicy religii określonej w § 64 kod. cyw. Bez względu bowiem na to, czy przeszkodę tę uzna się za nieusuwalną (§§ 94, 93 i 84 kod. cyw. w związku z art. 12 ust. z 2.VIII.1926 (Dz. U. poz. 581) o prawie międzynarodowym), należy uznać ją za istniejącą już z tego względu, że w danym wypadku dyspensa od wspomnianej przeszkody, udzielona przez polityczną władzę austriacką (Magistrat m. Wiednia), pozbawiona jest wszelkiego znaczenia i nie może rodzić żadnych skutków prawnych. Skoro bowiem ustawa cywilna w § 83 mówi o uwolnieniu od przeszkód małżeństwa przez władze polityczne krajowe, to rzecz oczywista rozumie przez to władze polityczne tego państwa, do którego dany obywatel należy (por. § 14 u. c.). W tym stanie rzeczy nie może uchylić przeszkody ograniczającej zdolność osobistą tutejszego

obywatela władza polityczna austr., bo o ile chodzi o skuteczność i ważność tego aktu w Polsce, chociaż przepisy ustawy cywilnej w danym przypadku są te same, każda z tych władz ocenia ważność przyczyn dyspensy ze swego stanowiska. Skoro zatem powodowi jako obywatelowi tutejszego Państwa nie udzieliła dyspensy tutejsza władza polityczna, a chodzi nie tylko o kwestię formy, ale także o wymóg materialno-prawny, mający na celu uchylenie ograniczenia zdolności osobistej tut. obywatela, należy przyjąć, że dyspensy nie było w ogóle i że w ślad za tym małżeństwo zawarte przez powoda z przekroczeniem przeszkody różności religii winno być ze stanowiska tu obowiązującego prawa z urzędu uznane za nieważne i skutków prawnych pozbawione (§§ 64, 83, 94, 4 u. c.).

Z powyższych dwóch wyroków wynika, że sąd, nie będąc władzą wyższą od władzy administracyjnej, nie bada, czy dyspensa udzielona przez tę władzę w jej zakresie działania była uzasadniona, czy też nie.

Do udzielenia jednak dyspensy od przeszkody małżeńskiej obywatelowi polskiemu do zawarcia małżeństwa zagranicą powołana jest właściwa władza polska, a nie odpowiednia władza państwa obcego, w którym małżeństwo się zawiera.

J. GRZYMAŁA-POKRZYWNICKI

POSTĘPOWANIE ADMINISTRACYJNE W ŚWIETLE ORZECZNICTWA NAJWYŻSZEGO TRYBUNAŁU ADMINISTRACYJNEGO

Ciąg dalszy

Art. 10. Zdolność prawną i zdolność do działań prawnych osób interesowanych ocenia władza według prawa cywilnego, o ile przepisy administracyjne w poszczególnych wypadkach nie stanowią inaczej.

W wyroku z 3 IX 1934 l. rej. 10214/31 (zb. nr 783 A) [1]) N. T. A. ustalił następującą tezę:

„Podtrzymanie z art. 115 rozporządzenia o N. T. A. (poz. 806/32 Dz. U.) skargi, wniesionej przez małoletniego, dokonane już po osiągnięciu przez niego pełnoletności, usuwa ewentualny brak zdolności procesowej, wynikającej z małoletności skarżącego".

Aczkolwiek wyrok powyższy dotyczy postępowania przed Trybunałem, jednakże jego zasady mogą mieć w pełni zastosowanie również w postępowaniu administracyjnym, przy tym zarówno w postępowaniu odwoławczym, jak i przy załatwianiu poszczególnych spraw — w tym sensie, że o ile do czasu załatwienia sprawy petent względnie odwołwca osiągnie pełnoletność i potwierdzi wniesione podanie lub odwołanie — istniejący w jego sprawie brak zdolności prawnej należy uznać za usunięty.

Art. 14. 1. Osoby interesowane i ich pełnomocnicy mają prawo w godzinach do tego przeznaczonych dowiadywać się o biegu spraw.

2. Strona lub też należycie upoważniony jej pełnomocnik może na podstawie zezwolenia władzy i w obecności urzędnika, wyznaczonego przez naczelnika urzędu, przeglądać akta administracyjne, które zdaniem władzy zawierają dane niezbędne dla strony celem uzasadnienia jej praw i interesów.

3. Władza może na prośbę strony zezwolić na wydanie odpisów z dokumentów, o ile to ze względu na interes publiczny jest dopuszczalne.

4. Od zarządzeń, wydanych w myśl artykułu niniejszego, nie przysługuje żaden środek prawny oddzielnie od odwołania co do istoty sprawy.

[1]) O. P. A Nr 890

5. Uprawnienia, przewidziane w ust. 1 — 3, nie mogą być wykonywane ze szkodą dla tajemnicy urzędowej.

1) W wyroku z 1 IV 1932 l. rej. 5705/30 (Zb. nr 528 A), o którym była już mowa przy art. 9, Trybunał zajmował się również kwestią uprawnień osób interesowanych do wglądu w akta sprawy i orzekł, zgodnie zresztą z dosłownym brzmieniem art. 14 ust. 2 post. adm., że prawo to przysługuje tylko „stronom", t. j. osobom, które: a) w jakiejś konkretnej sprawie, b) toczącej się w postępowaniu administracyjnym, c) a objętej danymi aktami, d) bierze faktyczny udział, e) na podstawie roszczenia prawnego lub prawnie chronionego interesu. Wszystkie powyższe warunki mogą być przedmiotem oddzielnej interpretacji i odnoszą się właściwie do pojęcia strony, prawo zaś wglądu do akt wypływa już tylko z pojęcia strony i jest w tym wypadku zagadnieniem wtórnym.

2) W wyroku z 18 IX 1934 l. rej. 9437/32 (Zb. nr 788 A)[1]) N. T. A. ustalił tezę następującą:

„Decyzja władzy, odmawiająca stronie na zasadzie art. 14 ust. 2 rozporządzenia o post. admin. poz. 341/28 Dz. U. przeglądania akt sprawy z powodu, że nie zawierają one danych niezbędnych dla strony celem uzasadnienia jej praw i interesów, powinna zawierać w myśl art. 75 ust. 2 tegoż rozporządzenia prawne i faktyczne uzasadnienie odmowy".

N. T. A. stanowisko swoje uzasadnia następująco:

Art. 14 rozporządzenia głosi w ust. 2, że strona lub też należycie upoważniony jej pełnomocnik może na podstawie zezwolenia władzy i w obecności urzędnika, wyznaczonego przez naczelnika urzędu, przeglądać akta administracyjne, które zdaniem władzy zawierają dane, niezbędne dla strony celem uzasadnienia jej praw i interesów, a w ust. 5 tenże przepis stanowi, że wymienione w ust. 2 uprawnienie strony nie może być wykonywane ze szkodą dla tajemnicy urzędowej. Z przytoczonych postanowień wynika, że jedynie w tym wypadku, gdy chodzi o zachowanie tajemnicy urzędowej, której ochrona z natury rzeczy należy do samej władzy, decyzja w sprawie udzielenia stronie zezwolenia na przeglądanie akt jest pozostawiona całkowicie swobodnemu uznaniu władzy, która w takich razach obowiązana nawet jest ze względów natury publicznej, nie licząc się z prywatnym interesem jednostki, odmówić stronie zezwolenia na przeglądanie akt. Natomiast w innych wypadkach, gdy nie chodzi o zachowanie tajemnicy urzędowej, a więc o wzgląd natury publicznej, władza może odmówić stronie zezwolenia

[1]) O. P. A nr 860

na przeglądanie akt tylko wówczas, gdy akta sprawy nie będą zawierały danych, niezbędnych dla uzasadnienia jej praw i interesów. W tym więc ostatnim wypadku decyzja nie jest już pozostawiona całkowicie swobodnemu uznaniu władzy, lecz jest uzależniona od znaczenia, jakie posiadają zawarte w aktach dane dla uzasadnienia praw i interesów strony, i aczkolwiek do oceny tego znaczenia w myśl cyt. przepisu jest powołana wyłącznie sama władza, to jednak ocena ta nie może być dowolna ani sprzeczna z aktami sprawy, z czego znów wynika, że decyzja władzy w takich razach winna być w myśl art. 75 ust. 2 cyt. rozporządzenia o post. admin. należycie uzasadniona".

Art. 23. Wezwania i inne pisma urzędowe władza doręcza za pokwitowaniem bądź bezpośrednio w urzędzie, bądź poza nim, przy tym bądź przez własnych funkcjonariuszów, bądź przez pocztę, bądź przez inne organa władzy lub wreszcie przez urzędy gminne (magistraty).

1) Wobec braku przepisu proceduralnego, nakazującego doręczanie odwoławcom orzeczeń wprost przez władzę odwoławczą, jako też wobec faktów, że norma taka nie wynika wcale z ogólnych zasad prawnych, uznać należy postępowanie władzy administracyjnej odwoławczej, polecającej władzy I instancji zakomunikowanie orzeczenia interesowanemu, za prawidłowe, a nawet odpowiadające zasadom postępowania odwoławczego, według których odwołanie wnosi się na ręce władzy I instancji, władza zaś ta przedkłada je wraz z aktami władzy odwoławczej i spełnia wobec niej wszystkie czynności pomocnicze (wyrok N. T. A. z 14 VI 1929 l. rej 1801/27 Zb. nr 88-A).

2) W wyroku z 30 IV 1931 l. rej. 3137/29 (Zb. nr 392 A) Trybunał wyjaśnił, że z art. 23 post. adm. nie wynika, aby prawodawca ustanowił jakąkolwiek kolejność sposobów doręczania pism urzędowych. Gdyby prawodawca miał zamiar powyższą kolejność ustanowić, to niewątpliwie albo dałby tej swojej woli wyraz bezpośredni, albo co najmniej wyliczyłby sposoby doręczania pism urzędowych w porządku kolejnym, zaopatrując je liczbą porządkową. Natomiast wyliczenie tych sposobów z połączeniem ich wyrazem „bądź", który jest synonimem wyrazu „lub", wskazuje na wręcz odmienne stanowisko prawodawcy, a mianowicie: na pozostawienie przez prawodawcę wyboru tego lub innego sposobu doręczania uznaniu władzy administracyjnej.

3) W wyroku z 18 V 1934 l. rej. 8475/32 (Zb. nr 765 A) N. T. A. zajął się rozważeniem, czy opierając się na ogólnych zasadach prawnych, wynikających z celu doręczania, można uznać za skuteczne i prawidłowe doręczenie, dokonane przez osobę prywatną. Zda-

niem N. T. A. — celem doręczania „jest zawiadomienie odbiorcy o wydaniu decyzji i o treści jej.

W następstwie zaś tego uznać należy, że orzeczenie winno być doręczone osobie, dla której jest przeznaczone, przez organ instytucji, która je wydała, lub też przez inny organ publiczny, np. przez pocztę, urząd gminny i t. p. Doręczenie przez osobę prywatną budzić może u odbiorcy wątpliwości co do autentyczności doręczonego orzeczenia i z tego powodu jest sprzeczne z wnioskami wynikającymi z celu doręczenia...".

Art. 29. Jeżeli doręczenie zostało dokonane wadliwie, należy je powtórzyć i dokonać w sposób prawidłowy. Gdy jednak odbiorca pismo faktycznie otrzymał i data doręczenia da się niewątpliwie ustalić, to uważa się je za doręczone należycie w chwili faktycznego otrzymania go przez odbiorcę.

W wyroku z 10 II 1932 l. rej. 4639/29 N. T. A. ustalił, że „daty faktycznego doręczenia pisma urzędowego można ustalać przy pomocy wszystkich środków dowodowych, przewidzianych w art. 49 do 67 post. adm., a w szczególności również przy pomocy zeznań świadków".

Oczywiście takie postępowanie będzie potrzebne tylko wówczas, gdy doręczenia nie dokonano za zaopatrzonym w datę pokwitowaniem, zgodnie z art. 23 post. adm.

Art. 40. Termin uważa się za zachowany, jeżeli przed jego upływem nadano pismo w polskim urzędzie pocztowym lub telegraficznym.

1) W wyroku z dnia 28 IV 1925 l. rej. 1286/24 (Zb. nr 642) N. T. A. ustalił następującą zasadę prawną, która nie straciła dotąd swej aktualności ze względu na wejście w życie rozp. o post. adm.:

„Pomyłka władzy, polegająca na wyznaczeniu zobowiązanemu w piśmiennym zarządzeniu terminu dłuższego, niż ustawowy, o ile nie została na czas sprostowana, nie może pociągać za sobą żadnych ujemnych następstw dla zobowiązanego, który wykonał nałożony na niego obowiązek w granicach terminu, uwidocznionego w zarządzeniu .."

2) Z interpretacją art. 40 post. adm. wiążą się również wyroki z 21 IV 1933 l. rej. 5990/31 (Zb. nr 639 A) i 6 III 1932 l. rej. 4339/31 wymienione przy art. 86.

3) Z wyroku N. T. A. z 18 XII 1934 l. rej. 675/33 (Zb. nr 849-S) wypływa, że dzień nadania na pocztę decyzji nie może być uważany za dzień jej doręczenia, a więc przepis art. 40 post. adm. nie ma w tym wypadku zastosowania.

N. T. A. uzasadnia swoje stanowisko w sposób następujący:

„Przepisy... o postępowaniu administracyjnym, o ile chodzi o kwestię doręczenia stronom pism urzędowych, a więc i wezwań płatniczych, wyraźny nacisk kładą na moment otrzymania pisma przez odbiorcę. Wynika to z postanowień, zawartych w art. 22—35, a zwłaszcza w art. 29, który stanowi, iż jeżeli datę doręczenia da się niewątpliwie ustalić, to pismo uważa się za doręczone w chwili otrzymania go przez odbiorcę. Przepis art. 40, stanowiący o znaczeniu biegu pocztowego, już z tego powodu w konkretnym wypadku nie może być stosowany, ponieważ dotyczy on zachowania terminu, a zatem terminu biegnącego, podczas gdy w danym wypadku nadanie na pocztę rozpoczynałoby bieg terminu, co oczywiście przez art. 40 nie było zamierzone".

4) W judykaturze N. T. A. nie zostało dotychczas wyjaśnione, co należy rozumieć pod „nadaniem" pisma w urzędzie pocztowym. Wobec powyższego pozwolę sobie przytoczyć poglądy na tę kwestię Sądu Najwyższego, wyrażone w postanowieniu z 7 czerwca 1934 K. 531/34 (Orzecz. Sąd Pol. nr 235), które wobec analogii przepisów sądowych i administracyjnych w tym przedmiocie mogą być z powodzeniem zastosowane do naszego postępowania.

Jeśli chodzi o przesyłkę poleconą, wyjaśnia Sąd Najwyższy, to chwilą nadania jest oczywiście chwila oddania pisma w urzędzie pocztowym w godzinach urzędowych do rąk właściwego urzędnika pocztowego. Natomiast określenie tej chwili przy listach zwykłych przedstawia pewną trudność ze względu uznania za chwilę tę bądź chwili wrzucenia listu do skrzynki pocztowej, bądź chwili opróżnienia jej i złożenia wybranych ze skrzynki listów w urzędzie pocztowym. Zważywszy, że umieszczenie skrzynek pocztowych w miejscach publicznych ma jedynie na celu techniczne ułatwienie publiczności oddawania listów organom pocztowym, powołanym do ich przyjmowania i ekspediowania, że natomiast nie można uważać skrzynki pocztowej za pocztę lub jej organ, uznać należy, że odnośnie do przesyłek zwyczajnych za chwilę nadania uważa się nie chwilę wrzucenia jej do skrzynki pocztowej, lecz chwilę, w której właściwy urzędnik pocztowy zgodnie z obowiązującym w danym urzędzie regulaminem otrzymuje wyjęte ze skrzynek pocztowych listy do nadania im dalszego biegu. Chwilę tę oznacza stempel pocztowy, którym dany urzędnik kasuje nalepione na liście znaczki pocztowe. O ile zatem strona chce przez wrzucenie listu do skrzynki pocztowej zachować termin ustawowy, winna czynność tę uskutecznić w każdym razie tak wcześnie, by pismo mogło stosownie

do obowiązującego w danym urzędzie regulaminu dostać się jeszcze tego samego dnia do rąk urzędnika, mającego powierzoną sobie ekspedycję zwyczajnych listów.

Art. 41. 1. Jeżeli strona udowodni, że uchybienie terminu nastąpiło bez jej winy z powodu przeszkód nie do przezwyciężenia, może ona w terminie siedmiodniowym od ustania przeszkody prosić władzę o przywrócenie terminu.

2. Równocześnie należy dopełnić czynności, która miała być w terminie dopełniona.

3. Prośba o przywrócenie terminu może być wyłożona w piśmie stanowiącym dopełnienie czynności.

4. Przywrócenie terminu siedmiodniowego, przewidzianego w ust. 1, jest niedopuszczalne.

Przywrócenie terminu na podstawie art. 41 post. adm. jest w ogóle niedopuszczalne w tych razach, gdy termin prekluzyjny ustanowiony został w prawie materialnym (zasada powyższa wypływa z wyroków N. T. A. z 27 X 1931 l. rej. 1875/30 (Zb. nr 448 A) i z 21 XI 1935 l. rej. 3476/34 (Zb. nr 1103-A)).

IX. Postępowanie wyjaśniające.

Art. 44. O ile poszczególne przepisy nie określają ściśle postępowania dla ustalenia okoliczności, mających być podstawą rozstrzygnięcia, ma władza z urzędu ustanawiać zakres postępowania wyjaśniającego i środków dowodowych, potrzebnych dla należytego ustalenia stanu sprawy, kierując się przy tym względami celowości, szybkości, prostoty i zaoszczędzenia kosztów.

Art. 45. 1. Poza wypadkami, w których obowiązujące przepisy prawne nakazują przeprowadzanie rozprawy, władza może zarządzić przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego w formie rozprawy ustnej, o ile w ten sposób da się osiągnąć znaczne przyśpieszenie i uproszczenie postępowania

2. W szczególności władza może zarządzić z urzędu lub na wniosek rozprawę ustną:

a) o ile chodzi o uzgodnienie sprzecznych interesów stron;

b) o ile chodzi o rozpatrzenie sprawy przy udziale większej liczby osób interesowanych reprezentantów różnych działów administracji albo przy udziale świadków lub biegłych;

c) o ile badanie wyjaśniające ma być przeprowadzone poza siedzibą urzędu przez osobno delegowanego w tym celu urzędnika.

1) Wprawdzie władza z urzędu ustanawia zakres postępowania dowodowego, tym niemniej, jeśli pragnie oprzeć swą decyzję na pewnych okolicznościach faktycznych, przemawiających przeciwko stronie, powinna te okoliczności ustalić przy jej współudziale wzgl. powinna jej dać możność wypowiedzenia się. Do takiego wniosku prowadzi analiza wyroku N. T. A. z 23 V 1930 l. rej. 3253/28 (Zb. nr 248-A).

2) Z treści wyroku N. T. A. z 2 VI 1933 l. rej. 3616/30 [1]) wypływają wnioski następujące:

a) że art. 44 post. adm. nie nakłada na władzę obowiązku stosowania tego lub innego sposobu przeprowadzania ustaleń faktycznych, o ile przepisy specjalne takiego obowiązku nie przewidują;

b) że art. 45 post. adm. zawiera jedynie uprawnienia dla władzy do przeprowadzenia rozprawy ustnej; nie wykorzystanie tego uprawnienia nie stanowi samo przez się wadliwości postępowania.

Zasady powyższe wynikają bezpośrednio z brzmienia rozp. o post. adm., a przeto nie nasuwają żadnych wątpliwości.

3) W wyroku z 19 XI 1934 l. rej. 9458/32 [2]) N. T. A. wypowiada się w sposób następujący:

„W myśl art. 45 ust. 1 rozporządzenia o postępowaniu admin. poza wypadkami, w których obowiązujące przepisy prawne nakazują przeprowadzenie rozprawy, władza może zarządzić przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego w formie rozprawy ustnej, o ile w ten sposób da się osiągnąć znaczne przyspieszenie i uproszczenie postępowania. Z przepisu tego wynika, że poza wypadkiem, gdy przeprowadzenie rozprawy ustnej jest wyraźnie przez odnośne przepisy prawne nakazane, rozprawa ustna nie musi, lecz jedynie może być zarządzona według uznania władzy w myśl ogólnej zasady, wyrażonej w poprzednim art. 44 tegoż rozporządzenia, który głosi, że władza ma z urzędu ustanawiać zakres postępowania wyjaśniającego i środków dowodowych, potrzebnych dla należytego ustalenia stanu sprawy, kierując się przy tym względami celowości, szybkości, prostoty i zaoszczędzenia kosztów. O ile zaś skarżąca powołuje się na postanowienia ust. 2 art. 45 rozp., dotyczące przeprowadzenia rozprawy ustnej celem uzgodnienia sprzecznych interesów stron, to zaznaczyć należy, że zarządzenie rozprawy także i w tym celu nie jest bezwzględnie nakazane, lecz pozostawione uznaniu władzy".

Art. 47. 1. Urzędnik prowadzący rozprawę obowiązany jest, mając zawsze na uwadze interes publiczny, dążyć do wszechstronnego wyjaśnienia sprawy oraz możliwego uzgodnienia sprzecznych interesów stron, przy czym powinien dać możność osobom zainteresowanym zapoznania się ze sprawą, a także złożenia potrzebnych oświadczeń

2. Władza może nie przyjąć w dalszym postępowaniu przed tą instancją żądań, wniosków i zarzutów, które nie zostały zgłoszone ani w terminie, przewidzianym w art. 46 ust. 2 lit. b), ani ustnie podczas rozprawy, jeżeli żądania, wnioski lub zarzuty przy należytej staranności zgłaszającego mogłyby być zgłoszone w terminach wyżej wskazanych, a zwłaszcza jeżeli władza dojdzie

[1]) O. P. A. nr 519.

[2]) O. P. A. nr 1271.

do wniosku, że zgłoszenia te zmierzają do przewlekania sprawy. Odmienne postanowienia poszczególnych ustaw pozostają w mocy.

Z tezy wyroku N. T. A. z 9.IX.1935 l. rej 4050/33 (Zb. nr 1060 A) wynika, że o ile zmiana lub uchylenie decyzji I instancji przez instancję II ma być oparte na nowych i nieznanych stronom dowodach, należy dać uprzednio stronom możność wypowiedzenia się co do tych dowodów. Wyrok powyższy dotyczył sprawy, gdzie w postępowaniu obowiązuje rozsprawa. N. T. A. powołuje się więc w uzasadnieniu swego wyroku na art. 47 ust. 1 post. adm., który nakazuje urzędnikowi prowadzącemu rozprawę danie możności osobom interesowanym zapoznania się ze sprawą, a także złożenia potrzebnych oświadczeń.

Art. 50. O tym, czy dana okoliczność ma być przyjęta za udowodnioną, decyduje władza na podstawie swobodnej oceny wyników postępowania wyjaśniającego.

Swobodna ocena wyników postępowania wyjaśniającego nie może być dowolna, lecz musi się opierać na stosownych ustaleniach faktycznych (wyrok z 7 XII 1936 l. rej 3956/33 (Zb. nr 1258-A).

Art. 61. 1. Przed badaniem, lub żądając złożenia zeznań na piśmie, władza uprzedzi świadka o grożącej mu odpowiedzialności za fałszywe zeznanie.

2. W razie konieczności przesłuchania świadka pod przysięgą władza zwraca się o zaprzysiężenia świadka do najbliższego sądu pokoju (powiatowego). Pozostają w mocy przepisy szczególne, przewidujące zaprzysięganie świadków przez władze administracyjne.

3. Świadkowie, od których przysięgi się nie odbiera, składają przed władzą administracyjną wzamian przysięgi przyrzeczenie zeznania prawdy według sumienia po uprzedzeniu ich, że przyrzeczenie to ma moc przysięgi.

4. Od przysięgi są zwolnieni duchowni wszystkich prawnie uznanych wyznań; osoby należące do wyznań nieuznających przysięgi; nieletni do lat 14; zstępni, gdy mają świadczyć w sprawie wstępnych i odwrotnie; małżonek, gdy ma świadczyć w sprawie współmałżonka; bracia i siostry w sprawach rodzeństwa; funkcjonariusze publiczni, którzy złożyli przysięgę służbową, o ile zeznania ich dotyczą faktów wiadomych im z tytułu pełnienia obowiązków służbowych.

„Z art. 61 (ust. 1) rozporządzenia o postępowaniu administracyjnym wynika, że przesłuchanie świadków pod przysięgą uzależnione jest od konieczności w tym względzie i że ustalenie czy konieczność ta istnieje, pozostawione jest swobodnemu uznaniu władzy. Okoliczność, że skarżąca gmina żądała przesłuchania świadków pod przysięgą i że żądaniu temu nie stało się zadość, sama przez się nie dowodzi zatem naruszenia form postępowania. Wadliwość ta mogłaby być uznana dopiero, gdyby skarżąca gmina wykazała, że władza, nie zarządzając prze-

słuchania pod przysięgą, dopuściła się dowolności, w tym jednak względzie nie powołuje się skarżąca gmina na żadne konkretne okoliczności" (Wyrok N. T. A. z 21 IV 1936 l. rej. 3408/33 i 3410/33 (Zb. nr 1180 A).

Art. 62. 1. Wzywanie i badanie biegłych dokonywa się na tych samych zasadach co wzywanie i badanie świadków.

2. Przepisy dotyczące stałych znawców pozostają w mocy.

1) Jeśli wyraźny przepis używa terminu „biegłych" — w liczbie mnogiej, to zgodnie z wyrokiem N. T. A. z 17 XI 1925 l. rej. 1094/25 (Zb. nr 802) należy wezwać co najmniej dwóch biegłych.

2) Z wyroku z 18 V 1931 l. rej. 4020/29 (Zb. nr 400 A) N. T. A. wypływa pogląd, że niezasięgnięcie opinii rzeczoznawcy w wypadku, gdy zasięgnięcie to jest nakazane przez obowiązujące przepisy, stanowi istotną wadliwość postępowania.

3) W wyroku z 20 XI 1931 l. rej. 448/30 N. T. A wyjaśnił, że „wybór biegłych powoływanych z urzędu pozostawiony jest swobodnemu uznaniu władzy".

Oczywiście władza nie będzie mieć tu całkowitego swobodnego uznania ze względu na przepisy art. 59, które nie dopuszczają do wzywania i przesłuchiwania w charakterze świadków (a więc i biegłych) niektórych kategoryj osób.

4) Z wyroku N. T. A. z 5 III 1935 l. rej. 11250/32 (Zb. nr 1028 S) można wysnuć następujące wnioski:

1) z art. 61 i 62 ust. 1 i 3 post. adm. wynika, że badanie rzeczoznawców powinno być poprzedzone złożeniem przez nich przysięgi wzgl. odpowiedniego przyrzeczenia zeznania prawdy wg. sumienia;

2) oparcie orzeczenia władzy na zeznaniach biegłych bez wypełnienia powyższych formalności stanowi wadliwość postępowania ze szkodą strony jako zmniejszające przysługujące jej gwarancje prawne;

3) ile prawo pozytywne nie stanowi inaczej, „sama zasada obiektywności rzeczoznawców (jako organu opiniodawczego władzy orzekającej) wymaga, aby funkcje te nie były spełniane przez urzędników tej władzy, której orzeczenie jest właśnie przedmiotem odnośnego postępowania (odwoławczego)." Pogląd powyższy znajduje pewne uzasadnienie w art. 63 post. adm., który nakazuje wysłuchać biegłych, gdy powstaje uzasadniona wątpliwość co do ich bezstronności;

4) opinie rzeczoznawców (biegłych) powinny być należycie uzasadnione.

Art. 65. Władza może z urzędu albo na wniosek strony zarządzić oględziny na miejscu z udziałem lub bez udziału biegłych.

Art. 66 Strony, o ile zjawią się w czasie badania świadków, biegłych lub w czasie oględzin, winny być dopuszczone do uczestniczenia w tych czynnościach, o ile interes publiczny nie stoi temu na przeszkodzie.

1) W cytowanym już przy art. 62 wyroku z 20 XI 1931 l. rej. 448/30 Trybunał wyjaśnił, że z art. art. 65 i 66 post. adm. nie wypływa obowiązek władzy wzywania stron do uczestnictwa w oględzinach na miejscu.

2) W wyroku z 9 III 1932 l. rej. 1709/30 i 1710/30 przytoczonym przez N. T. A. w wyroku z 14 V 1934 l. rej. 8560/31 (Zb. nr 790 S) N. T. A. orzekł i uzasadnił, że z przepisów art. 65 i 66 post. adm. „nie wynika dla władzy obowiązek wzywania stron do uczęstniczenia w oględzinach i badaniu biegłych, ani też obowiązek przesyłania stronom odpisu opinii biegłych". Wydaje się jednak, że z powyższych poglądów N. T. A. nie wypływa, aby władza w pewnych razach nie była obowiązana zawiadomić stronę o tych czynnościach, szczególnie wówczas, gdy oględziny zostały zarządzone na wniosek strony [1]).

C. d. n.

[1]) P. glosy: O. P. A. nr 3/I str. 227 i „G. A. i P. P." z r. 1933 str. 159—160.

ORZECZNICTWO SĄDU NAJWYŻSZEGO

Znieważenie urzędników (art. 255 k. k. w zw. z § 2 art. II przep. wprow. k. p. k.).

Uprawnionymi do wystąpienia w charakterze oskarżycieli w wypadku, gdy znieważono pewną zbiorowość ludzką, są wszystkie osoby do zbiorowości tej należące, prokurator zaś z mocy § 2 art. 11 przep. wprow. k. p. k. jest uprawniony do wniesienia z urzędu oskarżenia ze względu na interes publiczny, niezależnie od tego czy poszczególni znieważeni będący urzędnikami skorzystali z przysługującego im prawa wniesienia przeciwko sprawcy skargi (22 IX 36 nr 3 K. 1082/36).

Przedstawienie dowodu tożsamości konia (§ 24 rozp. Min. Spraw Wojsk. i Min. Spraw Wewn. z 3 XII 30, Dz. U. poz. 740 (obowiązek odstępowania zwierząt pociągowych, wozów i t. p. dla celów obrony Państwa) w zw. z art. 27 rozp. Prez. Rzplitej z 8 XI 27 Dz. U. poz. 859 o obow. odstęp. zwierząt, wozów i t. p. dla celów obrony Państwa).

1. Niewykonanie nakazanego pkt. a) ust. 3 § 24 rozp. Min. Spraw Wojsk. i Min. Spraw Wewn. z 3 XII 1930 (Dz. U. poz. 740) obowiązku przekazania dowodu tożsamości konia w razie odstąpienia prawa posiadania, wypełnia znamiona przestępstwa przewidzianego w § 24 cyt. rozp. niezależnie od tego, czy nowy posiadacz konia nabył prawo własności na nim wobec nieopłacenia całkowitej a umówionej ceny kupna, i ulega karze przewidzianej w art. 27 rozp. Prezydenta R. P. z 8 XI 27 (Dz. U. poz. 859).

2. Okoliczność, że zgodnie z ust. 2 § 20 rozp. Min. Spraw Wojsk. i Min. Spraw Wewn. z 23 III 28 (Dz. U. poz. 425), dowód tożsamości konia wystawiono na nazwisko właściciela konia, nie uprawnia właściciela do odmowy przekazania tego dowodu w razie odstąpienia prawa posiadania (6 X 36 nr 3 K. 1182/36).

Istota wielkiej szkody dla bezpieczeństwa Państwa (art. 10 § 4 rozp. Prezydenta R. P. z 24 X 1934 o niektórych przestępstwach przeciwko bezpieczeństwu Państwa (Dz. U. poz. 851).

Dla istoty spowodowania wielkiej szkody dla bezpieczeństwa Państwa w rozumieniu art. 10 § 4 rozp. Prezydenta R. P. z 24 X 1934 o niektórych przestepstwach przeciwko bezpieczeństwu Państwa jest miarodajna waga ujawnionych wiadomości, stanowiących tajemnicę państwową, pod względem ich jakości i ilości, oraz okres czasu, przez który je dostarczano, co umożliwia trwałą ewidencję obcego rządu w danych materiałach (29 IX 36 nr 1 K. 689/36).

St. Czerwiński

ORZECZNICTWO NAJW. TRYBUNAŁU ADMINISTRACYJNEGO

Pojęcie „strony“ w postępowaniu administracyjnym.

W sprawie odmowy zatwierdzenia przez władzę nadzorczą statutu emerytalnego pracowników związku komunalnego osobie, dla której dopiero mogłyby powstać w stosunku do związku komunalnego odnośne uprawnienia w wypadku zatwierdzenia tego statutu, nie jest stroną w rozumieniu art. 9 prawa o postęp. administracyjnym (Dz. U. poz. 341/1928).

Przy sposobności rozważania skargi N. T. A. ubocznie wyraził pogląd, że odmowa rozpoznania odwołania skarżącego z tego powodu, iż, jako nie biorący faktycznego udziału w postępowaniu administracyjnym, nie może być uważany za stronę w tym postępowaniu na mocy art. 9, nie jest uzasadniona, gdyż nie ma podstawy do tak radykalnego rozdzielania od siebie stadiów postępowania administracyjnego przed instancją pierwszą i instancją odwoławczą. Przeciwnie z przepisów art 90—94 tegoż postępowania (Dz. U. poz. 341/1928) raczej wynika, że prawodawca uważa przebieg postępowania administracyjnego przed obu instancjami za jedną całość. Nie można zatem odmawiać praw strony w tym postępowaniu osobie, która wprawdzie przed I instancją administracyjną nie występowała, nie mając ku temu powodu, która jednak po zapadnięciu decyzji władzy instancji I stwierdziła, że decyzja ta narusza jej prawa, i w obronie tych praw złożyła odwołanie do władzy instancji II.

Natomiast zasadniczy pogląd władzy pozwanej, że skarżącemu nie służą prawa strony po myśli art. 9 N. T. A. uznał za słuszny, ponieważ przedmiotem sprawy była kwestia zmiany przez wydział powiatowy uchwały magistratu o przystąpieniu do statutu o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników związku komunalnego. Chodziło tu zatem o ustalenie pewnych norm objektywnych, na podstawie których dopiero w przyszłości, w razie wejścia w życie tych norm, mogłyby powstać uprawnienia i roszczenia poszczególnych osób. Skoro zatem wydział powiatowy zmienił uchwałę magistratu, skreślając postanowienia niezgodne z powiatowym statutem emerytalnym pracowników związku komunalnego, do którego przystąpienie zostało uchwalone, to skarżący jako pracownik magistratu, który dopiero mógłby mieć sobie przyznane prawa emerytalne w razie wejścia w życie uchwały magistratu w tej mierze, nie może z powodu niezatwierdzenia tej uchwały przez władzę nadzorczą uważać siebie za osobę występującą w tym postępowaniu jako strona na podstawie roszczenia prawnego lub prawnie chronionego interesu, nie powstała bowiem jeszcze żadna norma prawna, na której skarżący mógłby oprzeć swoje roszczenie, lub którą można byłoby uważać za chroniącą jego interesy (Wyrok z 18 I 1937 L. rej. 2970/34).

W. Czapiński.

KRONIKA

ADMINISTRACJA

W sprawie ruchu na drogach. Pomimo zarządzenia min. spr. wewn. z 17. IX r. ub. (okólnik nr 71) wykroczenia przeciwko przepisom o ruchu na drogach trwają w dalszym ciągu i nie są dosyć energicznie zwalczane.

W związku z tym Min. Spr. Wewn. okólnikiem nr 27 z 12. V r. b. poleciło władzom podległym z całym naciskiem przystąpić do energicznej walki z anarchią na drogach publicznych. W stosunku do wykraczających mają być z całą surowością stosowane kary przewidziane w ustawie z 7. X 1921 o przepisach porządkowych na drogach publicznych, szczególniej w tych przypadkach, gdy przepisy przekraczane są świadomie. O ile chodzi o wybryki nieletnich i służby do lat 14, mają być pociągani do odpowiedzialności za brak dozoru ich rodzice, czy opiekunowie oraz służbodawcy również i do odpowiedzialności majątkowej, oraz mają być pociągane do odpowiedzialności wsie, osady i miasta, na których terenie dokonano szkody przez niewykrytych sprawców spośród ludności miejscowej.

Szczególny nacisk władze powinny położyć na szybkie załatwianie spraw karnych przy wykroczeniach przeciwko przepisom o ruchu.

Ochrona wód przed zanieczyszczeniem. Zgodnie z uchwałami powziętymi na V-ym posiedzeniu Międzyministerialnej Komisji Ochrony Rzek przed zanieczyszczeniem Min. Spr. Wewn. pismem okólnym z 5 IV r. b. nr BS-38/a/11 zarządziło, iż zebrania roczne międzywojewódzkich komitetów ochrony rzek przed zanieczyszczeniem winny się odbywać w końcu kwietnia każdego roku, a to z uwagi na umożliwienie wyciągnięcia wniosków z zamknięć kasowych z końcem roku budżetowego.

Termin nadsyłania Ministerstwu sprawozdań rocznych merytorycznych i finansowych z prac międzywojew. komitetu ochrony rzek przed zanieczyszczeniem przesuwa się na dzień 1 czerwca każdego roku.

Powstające na terenie różnych województw podkomitety ochrony rzek przed zanieczyszczeniem o specjalnych zadaniach (np. komitet oczyszczania ścieków w regionie łódzkim) — mogą mieć regulaminy w szczegółach odbiegające od postanowień zawartych w regulaminie międzywojew. komitetu ochr. rzek przed zaniecz.

Dla zapewnienia należytego nadzoru nad działalnością zainstalowanych urządzeń do oczyszczania ścieków w zakładach przemysłowych celowym jest przeprowadzanie w miarę możności badań kontrolnych nad stanem zanieczyszczenia wód publicznych uprzednio już badanych.

W związku z tym władze wodne winny przesyłać do wiadomości placówkom naukowo-badawczym odpisy orzeczeń w sprawach, gdzie zachodzą wypadki spuszczania ścieków, mogących zanieczyszczać wody otwarte; w udzielonych zaś zezwoleniach władzy wodnej na spuszczanie ścieków należy umieścić warunek, że badania kontrolne będą prowadzone.

Dla zapewnienia należytego i skutecznego działania władz administracji ogólnej w akcji zwalczania zanieczyszczeń wód otwartych, personel fachowy zatrudniony w placówkach naukowo-badawczych międzywojewódzkich komit. ochr. rzek przed zanieczyszczeniem oraz w podległych im podkomitetach, nie powinien wykonywać projektów urządzeń do oczyszczania ścieków dla zakładów przemysłowych i osiedli miejskich, z tym jednak, że w poszczególnych wyjątkowych przypadkach przewodniczący międzywojewódzkich komitetów ochrony rzek przed zanieczyszczeniem mogą zwalniać od powyższego zakazu.

Organizacja oddziałów budżetowo-gospodarczych. W niektórych urzędach wojewódzkich wyznaczani są niejednokrotnie zastępcy naczelników wydziałów ogólnych spośród urzędników oddziału organizacyjnego również dla spraw, załatwianych w oddziałach budżetowo-gospodarczych.

Przyjmując pod uwagę, że kierownicy oddziałów budżetowo-gospodarczych ponoszą osobistą odpowiedzialność za wykonanie budżetu, Ministerstwo pismem okólnym z 13 V b. r. nr GB. 18/11 poleciło wojewodom, aby zastępstwa naczelników wydziałów ogólnych w zakresie oddziałów budżetowo gospodarczych powierzane były kierownikom oddziałów budżetowo-gospodarczych.

Zbiórka rolnictwa na F. O. N. Trwająca od sierpnia 1936 r. akcja rolnictwa na rzecz Funduszu Obrony Narodowej wymaga podsumowania jej wyników.

Wobec tego pismem okólnym z 8 V 37 r. nr Apr. 8/2-1 Min. Spr. Wewn. poleciło wojewodom wywarcie zdecydowanego nacisku na powiatowe i wojewódzkie komitety w kierunku ostatecznego zakończenia wszelkich prac sprawozdawczych z tej akcji do końca maja b. r. i przesłania w tym terminie wszelkich materiałów statystyczno-sprawozdawczych właściwym szefom intendentur D. O. K.

Uzyskane kwoty za sprzedane płody rolne jak również złożone przez rolnictwo ofiary gotówkowe komitety winny wpłacić bezzwłocznie do P. K. O. na konto F. O. N.

Pozwolenie Stowarzyszeniu Weter. b. Armii Pol. we Francji na używanie chorągwi. Decyzją z 19 V b. r. nr A. P. 3-73 Min. Spr. Wewn. udzieliło Stowarzyszeniu Weteranów b. Armii Polskiej we Francji (War-

szawa, ul. Długa 50) pozwolenia na ustanowienie i używanie chorągwi, której strona prawa wyobraża czerwony krzyż z rozszerzonymi ramionami na białym tle. Na ramionach krzyża są wyszczególnione nazwy miejscowości bitew. Między ramionami krzyża na polu białym widnieją złote napisy: „Lwów, Wołyń, Szampania, Pomorze". Pośrodku krzyża jest umieszczony srebrny orzeł biały, stylizowany, okolony srebrnym rombem. Lewa strona chorągwi wyobraża czerwone pole, u góry którego jest umieszczony złoty napis: „Stowarzyszenie Weteranów b. Armii Polskiej we Francji". Po bokach czerwonego pola widnieją dwie skrzyżowane drzewcami chorągwie o barwach polskich i francuskich. U góry między opisanymi chorągwiami umieszczono francuski krzyż wojenny. U dołu między drzewcami chorągwi widnieje odznaka Stowarzyszenia, pod którą umieszczono napis: „Warszawa".

SAMORZĄD

Gminne urzędy rozjemcze. Min. Spr. Wewn. w porozumieniu z Min. Sprawiedliwości prowadzi prace nad zagadnieniem gminnych urzędów rozjemczych, a w szczególności gromadzone są materiały i opinie co do dalszego utrzymania obowiązujących w woj. południowych i zachodnich ustaw o rozjemstwie gminnym.

Ze względu na to, że zagadnienie rozjemstwa gminnego może być również aktualnym na obszarze pozostałych województw, Min. Spr. Wewn. pragnie uzyskać w tej mierze opinie, spostrzeżenia i wnioski również od wojewodów woj. środkowych i wschodnich.

W związku z tym Min. Spr. Wewn. dla zobrazowania charakteru zagadnienia w piśmie do tych wojewodów podało:

I. Państwowa austr. ustawa gminna z r. 1862 w art. V zaliczyła do „własnego zakresu" działania gminy: „jednanie stron spornych przez mężów zaufania wybranych z gminy". Powtórzyła to również krajowa ustawa gminna gal. z r. 1866. Następnie zagadnienie to zostało bliżej określone w ustawie z r. 1869 o gminnych urzędach rozjemczych, znowelizowanej w r. 1907. Wreszcie ustawa gal. z r. 1875 określiła sposób powoływania urzędu rozjemczego i postępowanie.

W woj. zachodnich obowiązuje ordynacja dla rozjemców z 29 III 1879, która reguluje sprawę rozjemstwa gminnego w b. zaborze pruskim.

II. Rozjemstwo gminne miało w swoim założeniu na celu walkę z pieniactwem ludności wiejskiej, odciążenie sądów, a w szczególności ułatwienie ludności wiejskiej ugodowego załatwienia drobniejszych sporów, przy poparciu autorytetu gminnego.

Co do faktycznego rozwoju i znaczenia gminnych urzędów rozjemczych w b. gminach jednostkowych, Ministerstwo nie posiada wyczerpujących materiałów. Natomiast w związku z reformą gminy wiejskiej w woj. południowych podniesione zostało zagadnienie rozjemstwa gminnego przez nową i sprawniejszą gminę.

III. Min. Sprawiedliwości podjęło kroki w kierunku uchylenia obowiązujących ustaw o rozjemstwie gminnym w woj. południowych i zachodnich i zniesienia gminnych urzędów rozjemczych oraz urzędu rozjemców. Min. Sprawiedliwości podnosi, że w b. gminach jednostkowych liczne próby ożywienia działalności instytucyj rozjemczych kończyły się przeważnie niepowodzeniem wobec braku zaufania ludności, która wolała zwracać się bezpośrednio do sądów, że w praktyce były trudności z doborem osób, posiadających dostateczne kwalifikacje na urząd rozjemców, że same gminy żądały zniesienia rozjemstwa ze względu na koszty utrzymania urzędów rozjemczych i że wreszcie obowiązujący kodeks postęp. cyw. (art. 392) oddaje sprawę jednania stron sądom grodzkim. W związku ze stanowiskiem Min Sprawiedliwości Min. Spr. Wewn. wyraziło pogląd, iż sprawa nadaje się do bliższego rozważenia po uprzednim uzyskaniu szczegółowych danych i opinii z obszarów woj. południowych i zachodnich, oraz opinii z obszaru pozostałych województw, czy instytucja rozjemstwa gminnego byłaby potrzebna w gminach tych województw.

W tym stanie rzeczy Min. prosiło wojewodów o nadesłanie opinii w sprawie omawianej.

Wojewodów woj. południowych Min. Spr. Wewn. prosiło o zarządzenie zebrania jak najdokładniejszych danych o istnieniu i działalności gminnych urzędów rozjemczych w ciągu ostatnich lat, a zwłaszcza od czasu wprowadzenia nowego ustroju gminy wiejskiej i sformułowanie na podstawie tych materiałów opinii.

Ze względu na to, że nadesłane Min. Spr. Wewn. dane, opinie i wnioski będą przepracowywane w porozumieniu z Min. Sprawiedliwości przed powzięciem decyzji w sprawie utrzymania, czy zniesienia rozjemstwa gminnego — Min. Spr. Wewn. prosiło, ażeby omawiane zagadnienie badano z dużą wnikliwością i skrupulatnością.

Użytkowanie dobra gromadzkiego. Min. Spr. Wewn. przy rozpatrywaniu odwołania mieszkańców jednej z gromad od decyzji jednego z urzędów wojewódzkich, uchylającej decyzje tymcz. wydziału powiatowego w sprawie użytkowania lasu gromadzkiego rozważyło co następuje:

1. § 68 ustawy gminnej z 1866 w brzmieniu noweli z 4 VIII 1908 wyraźnie określa sposób, w jaki ma być ustalone komu i w jakim zakresie służy prawo uczestniczenia w pożytkach z dobra gminnego, przy czym ustawa uprawniła radę gminną do uchwalenia postanowień regulujących to uczestnictwo, w przypadku braku niezaprzeczonego zwyczaju; w tym stanie prawnym roszczący sobie prawo do uczestnictwa w pożytkach z dobra gminnego winni byli od rady gminnej żądać powzięcia uchwały w tym względzie;

2. uważający się za pokrzywdzonych uchwałą rady gminnej mogli korzystać z przepisu § 101 powołanej ustawy gminnej, który stanowi, iż wydział powiatowy rozstrzyga rekursa przeciw uchwałom rady gminnej we wszystkich sprawach gminie od państwa nieporuczonych;

3. przed uzyskaniem uchwały rady gminnej w trybie przewidzianym w § 68 ustawy gminnej odwołujący się nie mogli korzystać z prawa

wytoczenia sprawy przed wydziałem pow. w drodze § 101 ustawy gminnej, wydział pow. zaś nie posiadał podstaw prawnych do merytorycznego rozstrzygnięcia, a więc i do wydania decyzji, uchylonych przez urząd wojewódzki.

Min. Spr. Wewn. wyjaśniło jednocześnie, iż z uwagi na przepisy art. art. 17 ust. (1), 25 i 108 ustawy z 23 III 1933 o częśc. zm. ustr. samorządu teryt. (Dz. U. poz. 294) oraz §§ 35 ust. (2) i 36 ust. (1) rozp. Min. Spr. Wewn. z 29 I 1937 o gromadach (Dz. U. poz. 70) podejmowanie uchwał w sprawie użytkowania b. dobra gminnego, które obecnie stanowi dobro gromadzkie, należy w zachowaniu zasad § 68 ustawy gminnej z 1866 do organu uchwalającego gromady, odwołanie zaś w tych sprawach rozstrzyga wydział powiatowy.

Zaciąganie pożyczek długoterminowych w czasie rozwiązania rady miejskiej. Min. Spr. Wewn., opierając się na przepisach art. 72 ustawy samorządowej, nie podzieliło zapatrywania jednego z zarządów miejskich, przedstawionego Ministerstwu, iż w czasie rozwiązania rady miejskiej zarządowi miejskiemu służą uprawnienia do zaciągania pożyczek długoterminowych.

Ministerstwo wskazało na dotyczący tej kwestii przepis, zawarty w zdaniu ostatnim ust. (2) art. 72, który wyraźnie stanowi, że organowi zarządzającemu przysługuje prawo zaciągania w imieniu i na rzecz miasta pożyczek długoterminowych oraz obciążania w tym celu nieruchomości tylko w tych przypadkach, jeżeli pożyczki długoterminowe przeznaczone są wyłącznie do skonwertowania zobowiązań, jakie ciążyły na mieście w chwili rozwiązania jego organu stanowiącego, czyli rady miejskiej. Rozszerzająca interpretacja powołanego przepisu nie jest prawnie możliwa.

Jednocześnie Ministerstwo zauważyło, iż wobec zamieszczenia w zdaniu ostatnim ust. (2) art. 72 specjalnego postanowienia o zaciąganiu pożyczek długoterminowych przepisy, zawarte w 1 i 2 zdaniu tego ustępu, dotyczące w ogóle podejmowania przez organ zarządzający czynności trwale obciążających finansowo gminę, nie mogą być w ten sposób interpretowane, iż zarząd miejski władny jest do zaciągania pożyczek długoterminowych, o ile zaciągnięcie takiej pożyczki nie jest połączone z obciążeniem nieruchomości.

Ponadto Ministerstwo zwróciło uwagę, że wyliczenie w zdaniu 1 ust. (2) art. 72 niektórych form obciążenia ma jedynie charakter wyliczenia przykładowego, wobec czego organ zarządzający, w czasie rozwiązania organu stanowiącego, nie może podejmować nie tylko wyliczonych, ale i innych czynności trwale obciążających gminę. Wyjątki od tych ograniczeń organu zarządzającego podaje zdanie 2 ustępu 2 omawianego artykułu. Tylko więc w zakresie tych przypadków zarząd miejski jest uprawniony do trwałego obciążania miasta.

Ministerstwo Skarbu podziela powyższe stanowisko Ministerstwa Spraw Wewnętrznych (nr SS-3/31-2).

Kurs dla inspektorów samorządu gminnego. W okólniku nr 94 z 30 XII 1936 (Dz. Urz. Min. Spraw Wewn. poz. 255) w sprawie Instytutu

Komunalnego w Warszawie i organizowanych przezeń kursów dla pracowników samorządowych Min. Spr. Wewnętrznych zapowiedziało, iż Instytut zamierza zorganizować specjalny kurs dla inspektorów samorządu gminnego. Zgodnie z tym zamierzeniem zostały już rozpoczęte prace nad przygotowaniem zasad programowych i metodycznych takiego kursu.

Z uwagi na znaczenie projektowanego kursu Ministerstwo w piśmie z dn. 11 V r. b. zaznaczyło, iż pragnie, przed ostatecznym wyrażeniem swej opinii, uzyskać dane dotyczące obecnie urzędujących inspektorów samorządu gminnego, jak też uwagi i wnioski w sprawie programu i metody zamierzonego kursu. W tym celu Ministerstwo przesłało urzędom wojewódzkim odpowiednią ilość kwestionariuszy dla inspektorów samorządu gminnego z prośbą o niezwłoczne rozesłanie ich do wydziałów powiatowych, w celu wypełnienia przez inspektorów samorządu gminnego, a następnie zebrania wypełnionych kwestionariuszy przez urzędy wojewódzkie i nadesłania Ministerstwu do dnia 31 V r. b.

Jednocześnie Ministerstwo poleciło urzędom wojewódzkim przepracowanie we własnym zakresie zagadnienia kursów dla inspektorów samorządu gminnego oraz nadesłanie Ministerstwu, również w terminie do 31 V r. b. opinii, co do: 1) typu, 2) programu, 3) okresu (jak długo i w których miesiącach) projektowanego kursu.

Z uwagi na trudność oderwania inspektorów od ich obowiązków służbowych na dłuższy przeciąg czasu, przewiduje się prowadzenie kilku kolejnych kursów, przy czym każdy kurs odbywać się ma w dwóch okresach trzytygodniowych (razem 6 tygodni) z kilkumiesięczną przerwą między jednym okresem i drugim, pozwalającą na uporządkowanie i pogłębienie materii wykładowej i na przygotowanie się do ćwiczeń praktycznych w następnym okresie studiów. Wykłady na tych kursach w odróżnieniu od kursów dla sekretarzy i dla pracowników administracji gminnej nie miałyby charakteru wykładów systematycznych, lecz raczej wykładów monograficznych, uzupełnianych dyskusją. W razie wątpliwości co do wyników pracy słuchacza na kursie byłby stosowany egzamin komisyjny ze wszystkich lub niektórych przedmiotów.

Przewiduje się przedmioty: a) *w okresie pierwszym:* rola i zadania insp. samorz. gm. 2 godziny, ustrój samorz. gm. ze szczególnym uwzględnieniem spraw nadzoru nad gospodarką gminy i gromady 20 g., prawo administracyjne (formalne) ze szczególnym uwzględnieniem spraw nadzoru 20 g., rachunkowość i budżetowanie 14 g., technika inspekcyjna 6 g., skarbowość ogólna i komunalna 20 g., wiadomości praktyczne z zakresu prawa cywilnego i karnego wraz z postępowaniem 2 g., działalność gminy i gromady wiejskiej 10 g., polityka komunalna miast niewydzielonych 10 g.

b) *w okresie drugim:* ćwiczenia praktyczne z ustroju samorządu terytorialnego i z postępowania administracyjnego 10 g., ćwiczenia praktyczne ze skarb. komun., rachunk., budżet. i techn. insp. 20 g.,

biurowość 5 g., kasy pożyczkowo-oszczędnościowe w b. zaborze rosyjskim 10 g., prawo pracownicze 15 g., wiadomości praktyczne z zakresu skarbowości państwowej 10 g., wiadomości praktyczne z zakresu prawa cywilnego i karnego wraz z postępowaniem 18 g., czynności urzędów gminnych w zakresie zleconym 10 g.

Warunkiem przyjęcia na II okres kursu byłoby przedstawienie pracy pisemnej na zadany temat z zakresu polityki komunalnej. Prace te byłyby następnie omówione i przedyskutowane pod kierunkiem wykładowców.

Komisje kąpieliskowe w powiecie morskim. Min. Spr. Wewnętrznych wystosowało do Urzędu Wojewódzkiego w Toruniu pismo z dn. 21 V 1935, nr S. S. 17/4-11, w którym prosi o wydanie zarządzenia w sprawie powołania do życia w możliwie najkrótszym czasie komisyj kąpieliskowych w gminach Hel i Strzelno, oraz powiatowej komisji letniskowej w Wejherowie, jak również o zalecenie i dopilnowanie w drodze inspekcji, by opinia tych komisyj była zasięgana we wszystkich sprawach kąpieliskowych, a w szczególności w sprawie zużycia sum, wpływających do kas gminnych z tytułu pobierania taks kuracyjnych.

Zamknięcie I-go kursu dla pracowników administracji gminnej. Dnia 15 V r. b. odbyło się zamknięcie pierwszego 3-miesięcznego kursu dla pracowników administracji gminnej, zorganizowanego i prowadzonego przez Instytut Komunalny w Warszawie.

Jak ze sprawozdania, złożonego przez dyrektora Instytutu, wynika — kurs ten ukończyło 36 słuchaczów, z tego trzech pod warunkiem złożenia dodatkowych egzaminów w poźniejszym terminie.

Wykonany program kursu obejmował 320 godzin wykładowych z zakresu: prawa, ustroju samorządu, skarbowości ogólnej i komunalnej, rachunkowości i budżetowania, biurowości, aktów stanu cywilnego, statystyki, kas pożyczkowo-oszczędnościowych, obowiązków urzędów gminnych w zakresie prawa sądowego, ubezpieczeń, spraw budowlanych, wojskowych, spółdzielczości, nauki o Polsce, języka polskiego, urządzania bibliotek gminnych.

Poza tym Instytut zorganizował dla uczestników kursów szereg wycieczek, mających na celu zapoznanie słuchaczów z zabytkami Warszawy, urządzeniami państwowymi i samorządowymi w związku z wykładami oraz wycieczkę do Gdyni, przy czym Instytut opłacił całkowity koszt przejazdu.

Prezes Instytutu, Jan Strzelecki w przemówieniu swoim życzył absolwentom kursu pomyślności w dalszych pracach i zachęcając do dalszej systematycznej pracy nad sobą, między innymi powiedział: „Istota pracy Panów polega na pilnowaniu interesu ogólnego. Macie Panowie działać dla dobra nie jednostki, ale dobra społecznego i czuwać w granicach waszych gmin nad interesami Państwa. Zdaję sobie sprawę z tego, że ciężkie są nieraz warunki Waszej pracy, ale ten fakt, że

pracujecie dla ogółu winien być dla was źródłem radości wewnętrznej i bodźcem do pracy możliwie wydajnej. Zajmujecie Panowie posterunki życiowo bardzo ważne. Od sprawnego funkcjonowania gminy, która jest fundamentalną komórką życia zorganizowanego, zależy cały normalny rozwój życia państwowego".

W imieniu ministra spraw wewnętrznych p. naczelnik Podwiński życzył absolwentom kursu pomyślnego dla nich i dobra służby wykorzystania nabytych wiadomości.

Na zakończenie przemówił przedstawiciel słuchaczów, który w gorących słowach podziękował Instytutowi Komunalnemu za umożliwienie pracownikom samorządowym uzupełnienia wiedzy fachowej.

POLICJA

Dodatki śledcze szeregowych-kobiet. W uzupełnieniu zarządzenia podanego w pkt II ust. 2) RKG. nr 634, w sprawie dodatków służbowych dla oficerów i szeregowych P. P., pełniących służbę śledczą, komendant główny P. P. rozkazem nr 724 pkt XII wyjaśnił, że szeregowi-kobiety przydzielone do jednostek śledczych (urzędu śledczego, wydziału śledczego), a mające przydział do służby mundurowej zewnętrznej, nie mają prawa do dodatku śledczego, otrzymują bowiem mundury, a ponadto służba ich różni się od służby śledczej.

Zarządzenie to obowiązuje od 1 czerwca 1937 r.

Koszty konwojowania osób i rzeczy zarządzonego przez władze sądowe. W uzupełnieniu pkt VII RKG. nr 712 komendant główny P. P. rozkazem nr 724 pkt XIII wyjaśnił po porozumieniu się z Ministerstwem Sprawiedliwości, że zgodnie z postanowieniami § 19 ust. 5 zdanie 2-gie rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 28 marca 1934 r. (Dz. U. R. P. nr 35 poz. 320), w brzmieniu rozp. Rady Ministrów z dn. 2 lipca 1935 r. (Dz. U. R. P. nr 54, poz. 393) ryczałt za dojazdy w związku z konwojowaniem osób i rzeczy do władz wymiaru sprawiedliwości wynosi 50 groszy za każdy przejazd.

Przez słowo konwojowanie „do władz" należy rozumieć „do dyspozycji władz", a nie do siedziby władzy. Np. konwojowanie więźniów z więzienia do więzienia (w którym pozostają do dyspozycji władz wymiaru sprawiedliwości) jest konwojowaniem do władz wymiaru sprawiedliwości.

Ryczałt w wysokości 50 groszy przysługuje przy podróży z jednej miejscowości do drugiej, a więc przy podróży np. z Wąbrzeźna do Torunia i z powrotem należy się tytułem ryczałtu 1 zł.

Jeżeli jedna z miejscowości, do której lub z której odbywa się podróż, jest gminą wiejską—wówczas zgodnie z postanowieniami ust 1 § 19 omawianego rozporządzenia ryczałt na dojazdy za podróże tam i z powrotem wynosić będzie jedynie 50 groszy.

Zorganizowanie Klubu Szeregowych P. P. w Warszawie. Do rejestru stowarzyszeń i związków Komisariatu Rządu m. st. Warszawy wpisano w dniu 16 kwietnia 1937 r. pod pozycją 1024 stowarzyszenie pod nazwą: „Klub Szeregowych Policji Państwowej w Warszawie". Stowarzyszenie rozpocznie swą działalność w najbliższej przyszłości na terenie m. st. Warszawy i powiatu warszawskiego. Celem stowarzyszenia jest rozwój współżycia koleżeńskiego, towarzyskiego i kulturalnego, rozszerzanie wiedzy fachowej i ogólnej oraz propagowanie kultury fizycznej wśród stowarzyszonych.

Z uwagi na wysoce pożyteczne cele i środki działania zmierzające do ich osiągnięcia, komendant główny P. P. rozkazem nr 724 pkt XIV zalecił organizować tego rodzaju stowarzyszenia wszędzie, gdzie pozwolą na to miejscowe warunki.

Uznanie. Walne Zgromadzenie Delegatów Kasy Pożyczkowo-Oszczędnościowo-Zapomogowej Szeregowych P. P. w woj. lubelskim uchwaliło nabyć z funduszów Kasy ciężki karabin maszynowy z całkowitym wyposażeniem, jako dar na F. O. N.

W wykonaniu tej uchwały, w dniu 18 marca b. r., jako w dniu Imienin Marszałka Śmigłego Rydza, odbyła się w Lublinie uroczystość przekazania c. k. m.'u przedstawicielom wojska.

Za ten godny naśladowania czyn, będący dowodem patriotyzmu i wysokiego uspołecznienia, komendant główny P. P. wyraził wszystkim szeregowym woj. lubelskiego najżywsze uznanie.

Z WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

Organizacja i działalność związków samorządowych w r. 1935/36 Urząd Wojewódzki w Łodzi opracował instrukcję o najprostszych zadaniach gromady i rozesłał ją do pow. związków samorządowych z zaleceniem przyjęcia jej jako podstawy przy opracowaniu szczegółowej instrukcji dla gromad. We wszystkich 12 powiatowych związkach samorządowych zostały następnie ułożone instrukcje szczegółowe i rozesłane poszczególnym gromadom. W r. 1935/36 zatwierdzono regulaminy dla komisyj rewizyjnych powiatowych związków samorządowych w Brzezinach, Koninie, Kaliszu, Kole, Łasku, Sieradzu oraz w miastach: Łodzi, Tomaszowie Mazowieckim i Kaliszu. Komisja limitacyjna, powołana celem dokładnego ustalenia granic m. Łodzi, ukończyła swe prace i spisała protokół, na podstawie którego wojewoda łódzki wydał obwieszczenie o stwierdzeniu granic m. Łodzi; obwieszczenie to zostało opublikowane w Łódzkim Dzienniku Wojew. z 15 V 1935 r. W omawianym okresie została, drogą rozp. Min. Spr. Wewn. powołana do życia gmina Podgrodzie Kaliskie.

Gminy wiejskie województwa zamknęły rok budżetowy 1935/36 przeważnie niedoborami (dochody zwyczajne gmin wiejskich wynosiły

6.243.878 zł, nadzwyczajne 447.323 zł, a wydatki zwyczajne 6.333.637 i 801.784 zł — nadzwyczajne).

Lepiej przedstawia się sytuacja miast niewydzielonych (dochody zwyczajne 4.227.379 zł, nadzwyczajne 642.688 zł; wydatki zwyczajne 3.856.935 zł, nadzwyczajne 102 200 zł).

Co do miast wydzielonych, suma ich dochodów i wydatków zarówno zwyczajnych, jak i nadzwyczajnych mniej więcej się równoważy (dochody 39.243 zł, wydatki 39.223 zł). To samo można powiedzieć o pow. związkach samorządowych (dochody 10.836.000 zł, a wydatki 10.789.000 zł).

Obciążenie podatkowe na jednego mieszkańca wynosi: w powiatach przeciętnie 3 zł 26 gr, w miastach wydzielonych 25 zł 16 gr, w miastach niewydzielonych 7 zł 96 gr, w gminach wiejskich 3 zł 55 gr.

Z WOJEWÓDZTWA BIAŁOSTOCKIEGO

Z działalności Wydziału Powiatowego w Bielsku Podlaskim. Dnia 9 II 1937 r. odbyło się posiedzenie Wydziału Powiatowego w Bielsku Podlaskim. Z ważniejszych uchwał wymienić należy: a) w sprawie zmiany wysokości stawek wymiarowych przy świadczeniach melioracyjnych; b) w sprawie projektów preliminarzy budżetowych Szpitala Powszechnego, Pow. Funduszu Pomocy Leczniczej i Pow. Związku Samorządowego (wydatki zwyczajne 429.119 zł, nadzwyczajne 331.466 zł, dochody zwyczajne 680.331 zł, nadzwyczajne 80.253 zł); c) w sprawie uchwalenia statutu opłat drogowych na r. 1937/38 w kwocie 363 zł 907 gr; d) w sprawie taksy szpitalnej na 1937/39; e) w sprawie taksy Ośrodka Zdrowia; f) wybrano delegata Rady Powiatowej do Komisji Oświaty Pozaszkolnej; g) powzięto uchwałę w sprawie kredytowania Pow. Spółdzielni Rolniczej; h) w sprawie wprowadzenia państwowego nadzoru nad hodowlą bydła w kilku gminach wiejskich i miejskich; j) w sprawie podwyższenia stawek opłat za środki lokomocji dla celów urzędowych; k) w sprawie uzupełnienia programu rozbudowy dróg o twardej nawierzchni; l) przyjęto do wiadomości sprawozdanie ze stanu finansowego Pow. Zw. Samorządowego, Szpitala Pow., Ośrodka Zdrowia, Funduszu Pomocy Leczniczej oraz sprawozdanie rachunkowe Pow. Funduszu Emerytalnego; ł) w sprawie założenia kilku kas pożyczkowo-oszczędnościowych; m) w sprawie opłat za dzieci szkolne.

Rozpatrzono i zatwierdzono budżety miast i gmin wiejskich na r. 1937/38. Budżety miast wzrosły w stosunku do r. ub. o 37.633 zł, w tym na inwestycje o 26.683 zł. Natomiast wydatki administracyjne zmniejszyły się o 500 zł. Budżety gmin wiejskich wzrosły o 87.622 zł, w tym na inwestycje o 39.635 zł, na budowę szkół o 47.198 zł. W związku z tym wzrósł podatek wyrównawczy o 93.000 zł. Postanowiono zaopiniować przychylnie podania miast Ciechanowca i Brańska o zapomogi z Komunal. Funduszu pożyczkowo-zapomog. w Warszawie.

Dnia 8 III 1937 odbyło się nowe posiedzenie Wydziału Powiatowego, na którym powzięto m. in. uchwały: 1) w sprawie zatwierdzenia

wzgl. powołania sołtysów i podsołtysów oraz ponownych wyborów na sołtysów w niektórych gromadach; 2) w sprawie udziału miast i gmin wiejskich w kosztach Biura Planu Regionalnego w Białymstoku; 3) przyjęto do wiadomości sprawozdanie ze stanu finansowego na 1 I I 1937: Powiat. Związku Samorządowego, Szpitala Powiatowego oraz Pow. Funduszu Pomocy Leczn. prac. sam.

Z WOJEWÓDZTWA TARNOPOLSKIEGO

Sprawozdanie z działalności Wydziału Wojewódzkiego w r. 1936. W okresie od dnia 1. I. 1936 do dn. 31. XII. 1936. Wydział Wojewódzki w Tarnopolu odbył 9 posiedzeń, na których załatwiono ogółem 447 spraw (z głosem stanowczym 426, z głosem doradczym 21). Podział załatwionych spraw według kategoryj, wymienionych w art. 55 rozporz. Prez. R. P. z 19. I. 1928 o organ. i zakr. działania władz adm. og. przedstawia się następująco: pkt. 1—115 spraw, pkt. 2—301, pkt. 4—18, pkt. 5—2, pkt. 6—11.

Wydatki budżetowe Wydziału Wojewódzkiego obejmowały kwotę 17.471 zł 21 gr (wydatki personalne 9.700 zł, diety, koszty podróży i środki lokomocji 6.450 zł, wydatki kancelaryjne 400 zł, nieprzewidziane 765 zł, sumy przechodnie 155 zł 50 gr).

Z WOJEWÓDZTWA NOWOGRÓDZKIEGO

Sprawozdanie z działalności wojewódzkich organów kolegialnych w Nowogródku w r. 1936. *Rada Wojewódzka* odbyła w r. 1936 jedno posiedzenie, w którym wzięli udział, oprócz członków Rady i Wydziału Wojewódzkiego, dyrektor Izby Skarbowej w Nowogródku, przedstawiciele samorządu gospodarczego, delegaci oddziałów Państwowego Banku Rolnego i Banku Gosp. Krajowego w Wilnie oraz naczelnicy wydziałów Urzędu Wojewódzkiego.

Powzięto 5 uchwał w sprawach: a) zdeklasyfikowanie dróg wojewódzkich na powiatowe, względnie gminne (2 uchwały), b) o uzupełnieniu regulaminu obrad wojewódzkiej komisji oświaty pozaszkolnej (1 uchwała), c) w sprawie wyboru członków do wojewódzkiej komisji opieki społecznej i związku propagandy turystycznej ziemi nowogródzkiej (2 uchwały)

W dyskusji nad sprawozdaniem wojewody o ogólnym stanie województwa, pracy administracji w r. 1934/35 oraz ważniejszych zamierzeniach na przyszłość zgłoszono dezyderaty w sprawie nie wprowadzania w gminach wiejskich w życie rozp. o obowiązku badania zwłok i rozp. o akuszerkach, przyśpieszenie regulacji hipotek wsi skomasowanych i zwiększeniu na ten cel kredytów skarbowych, wznowienia zapłaty za bydło i nierogaciznę zabite względnie padłe przy pomorze, obliczanie opłat od uboju, ustawianiu wag wozowych na targowiskach w miastach i miasteczkach, zwiększenie ilości kontrolerów mleczności, przyśpieszenie wydawania pozwoleń na broń, nie wprowadzenie w życie w gminach wiejskich zarządzeń co do uporządkowania cmentarzy, przywrócenie wagonów kolejowych bezpośredniej komunikacji Barano-

wicze—Nowojedlnia—Lida—Warszawa, zmiany wagonów z bocznymi wejściami na korytarzowe, wprowadzenia dogodniejszej komunikacji między Słonimem a Nowojedlnią, nie wprowadzania rozp. o zabudowie osiedli na terenie gmin wiejskich, specjalnego obciążania daninami na rzecz gromad, egzekucji danin komunalnych przez władze skarbowe, opodatkowania przez te władze krzesiwa i hubki jako zapalniczek, wypłat taks pogorzelowego przez P. Z. U. W., uposażenia pracowników samorządowych i opieki społecznej. Naczelny dyrektor wileńskiego oddziału Państw. Banku Rolnego wygłosił przemówienie na temat stanu gospodarczego województwa.

Wydział Wojewódzki odbył 6 posiedzeń. Ogólna ilość spraw załatwionych przy współudziale Wydziału wynosiła 320. Z tego z głosem stanowczym 290, z głosem doradczym 30. Podział spraw na kategorje wymienione w art. 55 rozp. Prez. R. P z 19.I.1928: pkt. 1—124, pkt. 2—111, pkt. 3—8, pkt. 4—45, pkt. 6—20. W myśl art. 109 rozp. Prez. R. P. z 19.I.1928 powzięto 3 uchwały. Inne sprawy (opinie i komunikaty)—9. Wydatki budżetowe Wydziału Wojewódzkiego wynosiły 20.567 zł. Członkowie Wydziału byli zaopatrywani przez Wydział Samorządowy w materiały statystyczne, preliminarze budżetowe, sprawozdania z wykonania budżetów związków samorządowych oraz dane o stanie majątkowym i polityce kom. kas oszczędności. Na posiedzeniach Wydziału referowano wyniki inspekcyj związków samorządowych i K. K. O.

Z WOJEWÓDZTWA WILEŃSKIEGO

Zjazd Okręgowego Tow. Organizacyj i Kółek Rolniczych w Postawach. Dn. 11 IV 37 r. odbył się pod przewodnictwem starosty powiatowego Korbusza walny zjazd Okręgowego Tow. Organizacyj i Kółek Rolniczych. W zjeździe wzięło udział ok. 150 uczestników reprezentujących istniejące na terenie powiatu kółka rolnicze, koła gospodyń wiejskich, kasy Stefczyka i spółdzielnie mleczarskie. Na zjazd przybyli prezes Wileńskiej Izby Rolniczej, dyrektor Wileńskiego Tw-a Rolniczego i delegat Min. Rolnictwa.

Sprawozdanie z działalności T-wa oraz dyskusja objęły wszystkie dziedziny pracy prowadzonej nad podniesieniem rolnictwa w powiecie, żywo omawiano sprawy racjonalnego zagospodarowania łąk, zwiększenia uprawy lnu, uintensywnienia akcji komasacyjnej. W szczególności wskazywano na konieczność rozwoju lokalnych spółdzielni rolniczo-handlowych i ich rolę w zakresie zaopatrywania rolników w produkty i organizowania zbytu płodów rolnych. W końcu zjazdu uchwalono preliminarz budżetowy T-wa w wysokości 34 tys. zł.

Zjazd stanowił w życiu gospodarczym pow. postawskiego ważne wydarzenie ze względu na dokonaną syntezę dotychczasowych prac nad podniesieniem rolnictwa i ustalenie planu zamierzeń na przyszłość. Jak wynika z przedłożonego zjazdowi sprawozdania, praca agronomiczna w powiecie opiera się na kółkach rolniczych, gospodarstwach przykładowych, przysposobieniu rolniczym, mleczarniach i kołach gospodyń wiejskich. Aktualny stan obejmuje 35 kółek rolniczych, liczących 785

członków, 179 gospodarstw przykładowych, 51 punktów organizacyjnych przysposobienia rolniczego, 7 mleczarń i 24 koła gospodyń wiejskich, liczące 435 członkiń. Ponadto istnieją: koło hodowców konia, 10 punktów czyszczenia nasion, koło kontroli mleczności, 3 przychodnie weterynaryjne i funkcjonująca przy biurze O. T. O. i K. R. poradnia prawna. Na specjalne podkreślenie zasługuje rozwój mleczarstwa. Istniejące mleczarnie łącznie ze swymi filiami przetworzyły w r. ub. przeszło 2 i pół miliona litrów mleka, wypłacając swym członkom ok. 200 tys. zł. Liczby powyższe charakteryzują poważny dochód, jaki daje mleczarstwo, dalszy jednak jego rozwój uzależniony jest od postępów akcji komasacyjnej i organizacji gospodarstw. Praca O. T. O. i K. R. jest prowadzona w ścisłym porozumieniu z Wileńską Izbą Rolniczą, a wszelkie poczynania są uzgadniane na konferencjach agronomów i kontrolowane przez fachowy personel inspektorski Izby.

Realne wyniki prowadzonej w powiecie pracy nad podniesieniem rolnictwa wyrażają się w racjonalizacji prowadzonych gospodarstw rolnych i związanym z tym podnoszeniem zamożności ludności wiejskiej.

Zjazd wójtów i sekretarzy gminnych pow. postawskiego. W dniu 27 IV r. b. odbył się w Postawach zjazd wójtów i sekretarzy gmin pow. postawskiego. Podczas zjazdu zostały omówione wszystkie najaktualniejsze sprawy dotyczące gospodarki gmin. W szczególności wójci przedłożyli sprawozdanie z wykonania budżetu za r. 1936/37, ze stanu robót przy budowie szkół powszechnych im. Marszałka Piłsudskiego i z akcji pomocy siewnej. Ponadto starosta oraz kierownicy referatów starostwa i Wydziału Powiatowego podali uczestnikom zjazdu szereg wytycznych i spostrzeżeń w sprawach załatwianych przez zarządy gmin.

Zaprzysiężenie sołtysów i podsołtysów pow. postawskiego. Dnia 24 V b. r. w Duniłowiczach odbyło się uroczyste zaprzysiężenie sołtysów i podsołtysów 8 gmin powiatu. Przysięgę odebrał starosta w obecności inspektora samorządu gminnego Januszkiewicza oraz właściwych wójtów. Następnie odbyła się odprawa, podczas której sołtysi zostali pouczeni o ciążących na nich obowiązkach związanych z pełnieniem przez nich czynności urzędowych.

BIBLIOGRAFIA

KSIĄŻKI

Abżołtowski S., płk dyp. pil. w st. sp.: **Rozwój doktryny obrony powietrznej.** Obrona naziemna. Warszawa 1937 r., stron 67.

Autor opisuje zapatrywania na obronę przeciwsterowcową i przeciwlotniczą w czasie poprzedzającym wybuch wojny światowej, w czasie trwania tej wojny i po jej zakończeniu oraz omawia rozwój artylerii przeciwlotniczej. Następnie przechodzi on do zobrazowania w ogólnych zarysach obecnego stanu przygotowania obrony przeciwlotniczej we Włoszech, Anglii, Francji, Niemczech i Z.S.R.R. Autor stwierdza, że współczesne zapatrywania na omawianą obronę postulują w pierwszej linii: 1) skupienie ogólnego kierownictwa organizacji i przygotowania obrony przeciwlotniczej kraju w jednym ręku oraz 2) przerzucenie wszystkich obowiązków i wydatków związanych z tą obroną możliwie na władze cywilne oraz na samo społeczeństwo.

Adamski Stanisław, biskup katowicki: **Podstawy pracy stowarzyszeń Akcji Katolickiej**. Poznań 1937 r., stron 60. Nakładem Naczelnego Instytutu Akcji Katolickiej.

W poszczególnych rozdziałach traktuje autor o odrębności stowarzyszeń Akcji Katolickiej, o obowiązkach zarządu stowarzyszenia, o stosunku stowarzyszeń Akcji Katolickiej do Kościoła, o istocie hierarchicznego apostolstwa świeckiego, o apostolstwie jako naczelnym zadaniu Akcji, o kształceniu apostołów świeckich oraz o apostolstwie w stosunku do innych celów i zadań stowarzyszeń Akcji Katolickiej.

Bzowski Mikołaj Janota, mgr. fil.: **Na nowej drodze ku Jutru Polski.** Wytyczne programu ideowo-politycznego płk. Adama Koca Wydanie pierwsze. Nakładem autora. Odbito w Drukarni diecezjalnej w Tarnowie w 1937 r., stron 20

Broszura przedstawia w sposób popularny podstawowe wytyczne działalności Obozu Zjednoczenia Narodowego, proklamowanego przez płk. Adama Koca. Cena broszury 50 g

Dębiec Andrzej: **Komunizm bankrutuje**. Nakładem Polskiego Towarzystwa Kultury i Oświaty Robotniczej „Pochodnia" w Warszawie, stron 62.

W broszurze tej dowodzi autor, że masy ludowe coraz więcej odrzucają hasła bolszewickie — widząc, że nauka komunizmu i praktyka jego w Rosji Sowieckiej prowadzi do ruiny gospodarczej i wyzysku człowieka pracy.

Hłasko Maciej, magister praw: **Gore! (Jak bronić się przed pożarem)**. Wydano z zasiłku Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Warszawa 1937 r., stron 32.

Jest to wydawnictwo popularne omawiające w sposób przystępny ogólne wskazania bezpieczeństwa przeciwpożarowego. Po wstępnym określeniu istoty pożaru, autor wskazuje jak zabezpieczyć się przed powstaniem pożarów od pieców i kominów, ilustruje pożary od lamp, prymusów, żelazek do prasowania i t. p., omawia łatwopalne ciecze i gazy, poucza jak przeciwdziałać powstaniu pożarów od samozapalania się niektórych przedmiotów, przytacza wskazówki bezpieczeństwa przeciwpożarowego w fabrykach, pracowniach, warsztatach i zakładach przemysłowych, wyjaśnia jak gasić pożar, mówi o pomocy sanitarnej i o obowiązkach ludności w przypadkach wybuchu pożaru oraz cytuje niektóre przepisy o zapobieganiu pożarom. Książeczka została opracowana m. in również jako materiał pomocniczy dla przełożonych gmin wiejskich przy wykonywaniu ich obowiązków w zakresie ochrony przed pożarami.

Przedmowę do tej broszury napisał *Mieczysław Lewicki*, sekretarz Stałej Komisji Doradczej do spraw ochrony przed pożarami przy ministrze spraw wewnętrznych. Broszura ta w cenie 50 gr jest do nabycia u autora: Warszawa, ul. Chłodna 3.

Kozielski Ignacy: **Wczoraj, dzisiaj i jutro sokolstwa.** Nakładem Dzielnicy mazowieckiej Związku Towarzystw Gimn. „Sokół" w Polsce. Warszawa 1937 r., stron 51.

Broszura przedstawia w ogólnym zarysie dzieje sokolstwa polskiego od mo-

mentu powstania w 1866 r. aż po dzień dzisiejszy, ustalając zarazem ogólne wytyczne ruchu sokolskiego na przyszłość.

Kramsztyk Stefan dr: **Kryzys człowieka.** Warszawa 1937 r., stron 31 formatu A 5. Skład Główny: Instytut Wydawniczy „Biblioteka Polska".

Broszura stanowi odbitkę z tygodnika „Odnowa". Dowodzi w niej autor, że współczesny ruch cywilizacyjny i polityczny w poszczególnych krajach powoduje ogólną niwelację charakterów, uzdolnień i indywidualności, sprowadzając człowieka niejako do roli maszyny.

Lewicki Mieczysław, kpt. w st. sp., inż. chem. Wyższej Szk. Techn. i Handl. w Paryżu: **Podstawowe wiadomości o trujących gazach i substancjach przemysłowych.** Wydanie II poprawione i rozszerzone z 15 fotografiami i 5 tablicami. Wydano z zasiłku zwrotnego Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych. Warszawa 1937 r., stron 108 + IV.

W uwagach wstępnych stwierdza autor, że obrona przed gazami i substancjami trującymi musi być stosowana nie tylko w czasie wojny w stosunku do t. zw. gazów bojowych, ale że obrona taka powinna znaleźć szerokie zastosowanie również w czasie pokoju — tam, gdzie warunki pracy (wyziewy trujące) narażają pracownika na utratę zdrowia lub życia, a więc w niektórych zakładach przemysłowych, górnictwie, w laboratoriach chemicznych, przy pracach kanalizacyjnych i t. p.

Pracę podzielił autor na 4 części. W części I ogólnej mówi on o procesie oddychania, o substancjach trujących oraz o przeciwgazowym sprzęcie ochronnym. W części II jest mowa o poszczególnych substancjach nieorganicznych, a w części III o odnośnych związkach organicznych. W części IV wreszcie mówi autor o kurzu, gazach pożarowych oraz gazie świetlnym.

Książka została zaopatrzona w przedmowę napisaną przez mgr Włodzimierza Feista, kierownika referatu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych.

Lewicki Mieczysław, kpt. uzbr. w st. sp., inż. chem. Wyższej Szkoły Technicznej i Handlowej w Paryżu: **Współczesne chemiczne środki zapalające i metody obrony przed nimi.** Wydanie drugie z 5 szkicami i 16 fotografiami. Nakładem wydziału wydawniczego Związku Straży Pożarnych R. P. Warszawa 1936 r., stron 94 formatu znormalizowanego A 5.

Praca ma na celu uświadomienie i ostrzeżenie społeczeństwa przed grożącymi skutkami stosowania w przyszłej wojnie ognia jako środka bojowego, który to środek może doprowadzić do żywiołowego zniszczenia całych osiedli ludzkich. Z tego względu autor opisuje zarówno istniejące materiały służące do rozniecania pożarów, oraz metody ich zastosowywania, jak również wskazuje sposoby przeciwdziałania ewentualnym skutkom zastosowania wspomnianych materiałów. W szczególności w poszczególnych rozdziałach omawia autor proces palenia się, wymienia warunki, którym powinny odpowiadać środki zapalające, podaje analizie ważniejsze z tych środków, podaje ogólne wiadomości o lotniczych bombach zapalających, opisuje niektóre typy tych bomb oraz wskazuje sposoby obrony przed bombami i środkami zapalającymi.

Przedmowę do tego dzieła napisał *mjr. Wyszyński*, dyrektor Biura Wojskowego w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych. Książka wydana przy subwencji Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych.

Miazga Tadeusz inż.: **Gaśnice.** (Ręczne aparaty do gaszenia pożarów w zarodku). Wydano z zasiłku Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Warszawa 1937 r., stron 77.

Po ogólnych uwagach wstępnych omawia autor poszczególne rodzaje gaśnic, mianowicie gaśnic płynowych, sapolowych, pianowych, tetrowych, proszkowych i śniegowych, opisując zarazem w sposób prosty i przystępny znaczenie i wartość oraz konstrukcję, konserwację i użycie poszczególnych rodzajów gaśnic. Książka została zaopatrzona w przedmowę skreśloną przez *inż. M. Lewickiego*, sekretarza Stałej Komisji Doradczej do spraw ochrony przed pożarami przy Min. Spraw Wewnętrznych.

Piłsudski Józef: **Pisma Zbiorowe.** Wydanie prac dotychczas drukiem ogłoszonych. Tom II. Warszawa 1937 r., stron 300 + VII. Instytut Józefa Piłsudskiego Poświęcony Badaniu Najnowszej Historii Polski.

Z zapowiedzianego dziesięcio-tomowego wydawnictwa „Pism Zbiorowych" ukazał się tom II. Obejmuje on pisma pochodzące z lat 1901 do 1908. Tom ten zredagował, wstępem i przypisami zaopatrzył Leon Wasilewski. Książka została zaopatrzona w odbitkę fotografii Marszałka Józefa Piłsudskiego z okresu re-

wolucji 1904 — 1908 r oraz facsimile strony 1 artykułu „Pomoc dla wygnańców".

Taubenschlag Gustaw, dr docent W. W. P. w Łodzi: **Presja władzy.** Lwów 1937 r., stron 36.

Broszura stanowi odbitki rozprawy drukowanej w r. b. na łamach czasopisma „Głos Prawa". Rozprawa stanowi przyczynek do przyszłego traktatu nad częścią ogólną prawa administracyjnego. Przedmiotem rozważań autora jest presja władzy w stosunku do obywatela w związku z wydaniem aktu administracyjnego i ocena ważności aktu dotkniętego taką wadą W poszczególnych rozdziałach ustala autor pojęcie presji i rodzaju przymusu, mówi o presji istotnej i poważnej, oświetla zagadnienia nielegalności groźby i legalności wymuszonego zachowania się jednostki, traktuje dalej o legalności celu a nielegalności środka, w końcu wreszcie porusza sprawy zaskarżenia aktu administracyjnego i stosowania analogii prawa cywilnego.

Trocki Lew: **Termidor sowiecki** (Szkic historyczno - teoretyczny) Tłumaczyła z francuskiego *Irena Wanderówna.* Nakładem tłumacza. Warszawa 1937 r., stron 31.

Porównywając przeobrażenia dokonywujące się w Z.S.R.R z poszczególnymi fazami wielkiej rewolucji francuskiej, stwierdza autor, iż Rosja sowiecka ma już dawno swój Termidor za sobą. Zamiast demokracji sowieckiej panuje obecnie w Z.S.R.R system dyktatorski, oparty na rozbudowanej i broniącej swych przywilejów biurokracji Stan obecny nazywa autor sowieckim bonapartyzmem.

Trzeciak Stanisław ks. dr: **W obliczu grozy.** Warszawa 1937 r., stron 8.

Jest to odbitka z miesięcznika „Pro Christo", zawierająca przedruk rozprawki ks. dr Stanisława Trzeciaka p. t. „W obliczu grozy" oraz rozprawki Jerzego Jastrzębca p. t „Rozpraszamy legendę". Obie rozprawki dotyczą kwestii żydowskiej w Polsce.

Kultura i cywilizacja. Praca zbiorowa. Biblioteka Książki Chrześcijańskiej Lublin, rok 1937, tom 4, ogólnego zbioru tom 14. Lublin. Uniwersytet 1937 r., stron 175.

Książka zawiera rozprawy następujące: *ks. Józefa Pastuszki*: „Chrześcijaństwo a kultura", *ks. A. Szymańskiego*: „Katolicyzm a kultura i cywilizacja", *ks. J. Kruszyńskiego*: „Pierwotne chrześcijaństwo wobec cywilizacji żydowskiej, *ks. S. Szydelskiego*: „Pierwotne chrześcijaństwo wobec cywilizacji grecko rzymskiej, *F Konecznego*. „Różne typy cywilizacyj", *St Strońskiego*: „Cywilizacja rzymsko - łacińska w Europie oraz *B. Jasinowskiego*: „O cywilizacji wschodnio-chrześcijańskiej".

Materiały na XIV nadzwyczajne zebranie ogólne członków Związku Miast Polskich w dn. 26—27 kwietnia 1937 r. Związek Miast Polskich. Warszawa 1937 r., stron 47.

Broszura zawiera poza programem i regulaminem obrad zjazdu sprawozdanie z działalności Związku Miast Polskich za okres 1 IV 1935 — 1 IV 1937 r., wnioski rady naczelnej Związku w przedmiocie zmiany statutu Związku oraz wnioski merytoryczne związane z wygłoszonymi na Zjeździe referatami.

Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o P C K. i statut Polskiego Czerwonego Krzyża. Wydanie II. Nakładem zarządu głównego Polskiego Czerwonego Krzyża. Warszawa 1937 r., stron 48.

Broszura zawiera tekst rozp Prez, Rzp z dnia 1 września 1927 r. o Stowarzyszeniu „Polski Czerwony Krzyż" z uwzględnieniem późniejszych zmian, tekst rozporządzenia z tejże daty o ochronie znaku i nazwy Czerwonego Krzyża oraz statut tegoż stowarzyszenia.

Zagadnienie zmniejszenia obiegu papierów w urzędach. Uwagi i wnioski, zestawił *Roman Hausner, Dyrektor Gabinetu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych.* Warszawa 1937 r., str. 116.

Jest to przedruk opracowania, ogłoszonego pod takimi tytułami w zeszytach Nr 5—9 Gazety Administracji z r b Przedmiotem opracowania są odpowiedzi urzędników i urzędów wojewódzkich, nadesłane na skutek apelu ministra spraw wewnętrznych z dnia 8 lipca 1936 r. w sprawie zmniejszenia obiegu papierów w urzędach Część druga broszury ma nieco inny układ niż rozprawa ogłoszona w Gazecie Administracji, mianowicie w broszurze materiały nadesłane przez urzędy wojewódzkie i ich oświetlenie zostały uszeregowane według porządku alfabetycznego województw

CZASOPISMA

Biuletyn polsko-ukraiński. Warszawa, tygodnik nr 18. *Jurij Noumenko*: Ukraińska tradycja wojskowa. *Iwan Kedryn*: Nasza sprawa wewnętrzna *I M*: Na marginesie „programowych tez". Nr 19. M.

K.: Koncepcja kongresowa i sprawa ukraińska.

Czasopismo techniczne. Lwów, dwutygodnik nr 9. *Prof. inż. I. Stella-Sawicki*: Problem motoryzacji kraju i sprawa drogowa.

Ekonomista. Warszawa, kwartalnik nr 1. *Aleksy Wakar*: Koszty stałe. *Samuel Fogelson*: Rola wędrówek w rozwoju demograficznym Polski. *Andrzej Grodek*: W sprawie metodologii ekonomii.

Front Zachodni. Warszawa, miesięcznik nr 5. *Z. Domaniewski*: Polityka zagraniczna Belgii a bezpieczeństwo Polski. *Dr Cezary Szulczewski*: Wschodnie zainteresowania niemieckiej publicystyki politycznej *Mgr Józef Basiński*. Zagadnienie mniejszości niemieckiej w Wielkopolsce. Niemcy wznoszą fortyfikację nad granicą polską. *Z. S.*: Prowokacyjne metody niemieckiej propagandy w Polsce.

Gaz, woda i technika sanitarna. Kraków, miesięcznik nr 3 i 4. *Czesław Świerczewski*: O przygotowaniu teoretycznym i praktycznym inżynierów pracujących w gazownictwie. *Inż. Tadeusz Kielanowski*: Chlorowanie i chloraminowanie wody wodociągowej. *Dr inż. Błażej Roga*: Osiemdziesięciolecie gazowni warszawskiej. *Inż. Józef Stiksa*: O konieczności programowego ujęcia sprawy budowy wodociągów i kanalizacyj miast polskich. *Czesław Świerczewski*: O polskim wynalazku metody „wapiennej" odtruwania gazu. *Władysław Waczyński*: Co jest zyskiem w przedsiębiorstwie wodociągowo-kanalizacyjnym: wymiar opłat czy wpływ rzeczywisty?

Gazeta Sądowa Warszawska. Warszawa, dwutygodnik nr 18. *Narcyz Sołtan em. prok. S. N*: Wytyczne idee wymiaru sprawiedliwości w Polsce wyzwolonej.

Głos gminy i gromady wiejskiej. Warszawa, dwutygodnik nr 8. *Stanisław Stapiński*: Dobrobyt Narodu Polskiego zależy od potęgi Polski. *Inż. Kijok Kazimierz*: Sprawa koncesji wycieru kominów na wsi. Nr 9. *St. Stemplewski*: Sytuacja finansowa gmin wiejskich w 1935/36 r.

Gospodarka narodowa. Warszawa, dwutygodnik nr 9. *Czesław Korolko*: Poprawa nakręcana i samorzutna. *Stanisław Orlikowski*: Totalizm kredytowy a rolnictwo.

Kwartalnik kas oszczędności. Lwów kwartalnik nr 32. *Dr Stefan Uhma*: O kulturę gospodarczą społeczeństwa (przemówienie...). Rola kas oszczędności w poszczególnych państwach Europy.

Na Posterunku. Warszawa, tygodnik nr 18. Prace dotychczasowe i plany najbliższe Obozu Zjednoczenia Narodowego. *Malinowski Tymoteusz, st. post.*: Wywiady w więzieniu Nr 19. *Łoziński Wł. insp. P. P*: Małżeństwo policjanta.

Opiekun społeczny. Warszawa, miesięcznik nr 7. *Jan Starczewski*: Ustawodawstwo o opiece społecznej w Polsce

Oszczędność. Warszawa, dwutygodnik nr 9. *K. Teska*: Uwagi do artykułu: Gminne kasy pożyczkowo-oszczędnościowe w 1935 r.

Palestra. Warszawa, miesięcznik nr 5. *Adw. dr Edward Prądzyński*: Zagadnienie ważności małżeństw cywilnych. *Leon Lichtszajn*: Żywe prawo *Stanisław Korwin-Piotrowski adw.*: Wstrzymanie wykonania ostatecznych decyzji administracyjnych

Polska gospodarcza. Warszawa, tygodnik nr 18. *Dr T. Ł.*: Próba liberalizacji międzynarodowych stosunków gospodarczych. XIV Zjazd miast Polskich Nr 19 *B-wicz*: Produkcja zbożowa w latach 1929—1936. *Z. Toczyski*: Nowelizacja przepisów o popieraniu rozwoju Gdyni. *Dr Tadeusz Dalbor*: Znaczenie gospodarcze nowelizacji ustawy o rozbudowie miast.

Pracownik samorządowy. Warszawa, dwutygodnik nr 9. *Z. Idziak*: Ubezpieczenie społeczne w samorządzie terytorialnym. Wymiar i pobór podatku gruntowego w świetle nowych przepisów. *J. Długokęcki*: Prawda o gminnych kasach p. o. nr 10 Wymiar i pobór podatku gruntowego w świetle nowych przepisów (dokończenie) *A. Pacholczyk*: Nieumiejętne współżycie i przerost osobistej ambicji— to bolączki pracowników w służbie publicznej. *W. H*: Potop papierków i gmina wzorowa. *Z Michalski*: Metody i środki prowadzenia akcji oszczęd. w gminnych kasach pożyczkowo-oszczędnościowych.

Przegląd ekonomiczny. Lwów, kwartalnik. Tom XVIII. Nr 87—90. *Dr. Henryk Gruber*: Problemy nowej koniunktury gospodarczej. *Imre Ferenczi*: Reemigracja, polityka emigracyjna i kolonie. *Jan Stecki*: Reforma rolna a kapitalizacja. *Inż. Marian Klott*: Ustawodawstwo społeczne a rzeczywistość Ziemia polska przechodzi w obce ręce.

Przegląd organizacji Warszawa, miesięcznik nr 4. *Inż. Piotr Drzewiecki*: Nauczanie prawidłowej kontroli. *Wł. Baliński*: „Uwadze małych i wielkich szefów".

Wł. B.: Ustalanie istniejących zależności funkcyjnych.

Przegląd samorządowy. Kraków, miesięcznik nr 5. Wyniki akcji oddłużenia związków samorządowych wojew. krakowskiego. *Róg Franciszek*: Uwagi o rachunkowości komunalnej.

Samorząd. Warszawa, tygodnik nr 18. *Mgr. Józef Przetocki*: Po oddłużeniu — poszanowanie zobowiązań. *W. Weber*: Kilka słów o komisjach powiatowych związków samorządowych (artykuł dyskusyjny). *Henryk Śniadecki*: Geneza i stan form użytkowania dobrem gromadzkim w woj. południowych. Nr 19. *St. Gliszczyński*: Samorząd a rolnictwo *F.*: O podjęcie prac przygotowawczych nad uregulowaniem kosztów leczenia ubogich chorych i kosztów opieki społecznej. *Inż. Zakolski*: Czy obsadzać drogi drzewami owocowymi.

Samorząd miejski. Warszawa, dwutygodnik nr 9. *Inż. Jerzy Nechay*: Organizacja betoniarni miejskich. *Mgr Karol Czernicki*: Samorządowe szkoły średnie ogólnokształcące.

Samorząd terytorialny. Warszawa, kwartalnik. Zeszyt 3 i 4. *Stanisław Rychliński*: Założenie polityki urbanistycznej. *Edward Strzelecki*: Tereny miejskie w Polsce 1921 — 1931. *Stanisław Okólicz*: Orzecznictwo Sądów Najwyższych w sprawach samorządu terytorialnego.

Wiadomości geograficzne. Kraków, miesięcznik. Tom XV. Zeszyt 1. *Jan Jerzy Tochtermon*: Ruch towarowy i pasażerski na drogach wodnych Polesia w latach 1921 — 1935.

Wojskowy przegląd prawniczy. Warszawa, kwartalnik nr 2. *Antoni Łukasik kpt. aud.*: Uwaga do artykułu 23 lit. „B" rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 24.X.1934 r. o niektórych przestępstwach przeciwko bezpieczeństwu Państwa.

Questions minoritaires. Warszawa, miesięcznik nr 1, *Dr Wiktor Ormicki*: Les problèmes de l'emigration juive.

Archiw des öffentlishen Rechts. Tübingen. Band 28, Heft 2. *Dr Heinrich Staniendo*: Das neue Wahlrecht in Polen.

Der Gemeindetag. Berlin, dwutygodnik nr 8/9 *Reichsminister des Innern dr Frick*: Grundsätzliche Fragen der Verwaltungsreform. Ministerpräsident. *Generaloberst Göring*: Gemeinden und Vierjahres plan. *Reichsfinanzminister Graf Shwerin von Krosigt*: Die finanzpolitische Bedeutung der Realsteuerreform. *Oberbürgemeister Fiehler*: Gegenwartsfragen der deutschen Selbstverwaltung. *Oberbürgemeister dr Weidemann*: Die Neuordnung des Zweckverbandsrechts. *Landrat Ludwik*: Aufgaben der Landkreise. *Präsident dr Jeserich*: Die Arbeit des deutschen Gemeindetages. *Dr Schöne*: Dritte Durchführungsverordnung zur Deutschen Gemeindeordnung.

Gesundheits Ingenieur. München, tygodnik nr 18. *Ing. M. Hottinger*: Klima und Heizung. *F. Stecher*: Wasser und Abwasser, ein Problem der gemeindlichen Gesundheitspolitik. *Regierungsbaumeister Hans Kulka*: Ist eine besondere Ausbildung des Gesundheitsingenieurs notwendig. *Prof. dr Hayo Bruns*: Gemeinschaftsarbeit von Ingenieur und Hygieniker auf dem Gebiet der Wasserversorgung und Abwasserbeseitigung. Nr 19. *Ing. Wilhelm Dürhammer*: Wärmeschutztechnische Untersuchungen und Berechnungen verschiedener Bauelemente. *Prof. dr Rudolf Gistl*: Kork und Torf in der Wärme — und Kälteschutztechnik. *Edward Jacobsen*: Kork als Wärmeschutz.

Reichsverwaltungsblatt. Berlin, tygodnik nr 18. *Dr Kleinsorg*: Die Haftpflicht der Gemeinden und Gemeindeverbände im Lichte der neueren Rechtsprechung. *Dr jur. dr rer. pol. Gerl*: Die Notwendigkeit der Verwaltungsgerichtsbarkeit. nr 19. *Dr Weigelt*: Wehrdienst und Beschäftigungsverhältnis im öffentlichen Dienst.

Statistisches Jahrbuch Deutscher Gemeinden. Jena 1937 Lieferung 1. *Dr F. A. Staedtler*: Wohnungsbau und Kleinsiedlung 1935. *Dr Johannes Schoppen*: Desinfektions-Rettungs und Krankenbeförderungswesen 1935. *Dr Albert Zwick*: Stadtsparkassen und Stadtbanken 1935. *Dr Johann Anton Zwick*: Statistik der Reichssteuern 1934.

Drukarnia Gaz. Adm. i P. P., Warszawa, Trębacka 11.